

BUDAPESTI CZÉGEK.

TALÁLMAŊYOK szabadalmazását eszközöl mind. államban
Réthy János
nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája,
Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház
mellett. Legrégibb szabad. iroda. — Telefon.

**A magyar ipar- és kereskedelmi bank
részvény-társaság váltóüzlete.**

Budapest, V., Nádor-utca 4.

Mint kitűnő tőkebefektetést ajánlja a magyar takarékpénztárak központi jelzálogbankja
4 1/2 százalékos adómentes zálogleveleit és
4 1/2 százalékos községi kötvényeit,
melyek nála a mindenkor napi árfolyamon jutalmé-
mentesen kaphatók.

Teljesít tőzsdéi megbízásokat, díjmentesen bevált szelvényeket, elfogad betéteket folyó (cheque) számlára, pénztári jegyek vagy betéti könyvekre, s azokat 4 százalékkal adómentesen kamatoztatja.

**Magyar ipar- és kereskedelmi bank
részvény-társaság váltóüzlete.**

FÖLDESZ L. 5675

Budapest, IV., Múzeum-körút 3. sz.

Ajánlja díszan felszerelt raktárát, úgymint vadászfegyvereket, Flóbert és revolvereket, épügi teljes vadász-felszerelések és töltényeket.

Javítások pontosan és olcsón eszközöltenek.

Gerson Anna asszony
BUDAPEST,
Andrássy-út 21.
(félemelet).

„Toronyórák“

palota, lakanya, gyári órákat,
villanyórákat,
legelőnyösebben rendez be

Mayer Károly L.
1-es magyar gőz-órát
Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
Képes árjegyzék, költségtérít. bér.

Hirdetések elfogadtat-
nak a kiadó-hivatal-
ban, Budapest, IV.,
egyetem-utca 4. sz. a.

A Magyar Asphalt

részvény-társaság

Budapest, Andrássy-út 30

elvéallja jótállás mellett
legelőnyösebben

asphalt-burkolatok

fedtetést és
nedves lakások,
pinczék, stb. gyökerez
száraztatását.

Telefon.

Buziás gyógyfürdő.

Ujjonnan berendezve, villamos világítás, szénsavas
vasas források, női bántalmak, vészegényesség, sáp-
kór, vesefüvény, gyomor és bélhurut, idegkajok
ellen kiváló orvosi tekintélyek által ajánlva, szén-
savas meleg persgő fürdők, lép-(mór)-fürdők,
colarisator fürdők, hidegvíz-gyógyintézet, vasuti
állomás Lugos és Temesvár az állomásra társas
kocsik és magánfogatok vannak kirendelve.
SCHOTTOLA ERNŐ gyógyfürdő-tulajdonos.

50 év óta sikerrel használtatik!

Szeplőket és májfoltokat, valamint
az összes
bőrtisztítási találmányokat

biztosan eltávolítja az

Eszéki Spitzer Kenőcs

és az
eszéki Salvator szappan

Valódi minőségben csak a

DIENES J. C.-féle

gyógyszertárban.

Eszéken, felsőváros.

1 tégely Spitzer kenőcs 35 kr.

1 üveg „ mosdóvíz 40 kr.

1 darab Salvator szappan 50 kr.

1 doboz Lyoni rizspor 3 szímben 50 kr. és 1 frt.

Figyelemztetés. Csak akkor valódi, ha fenti
törvényileg beiktatott védjeggyel el van látva
és kéri a t. cz. közönség csakis Dienes-féle
eszéki kenőt és szappant kéri és elfogadni.

Főraktár Budapest:

TÖRÖK JÓZSEF úrnál

Király-utca 12.

UNICUM

szabadalmazott

PERONOSPORA

PERMETEZŐ

Az orsz. magyar kertészeti
egyesület 1893-iki kiállításán
a legelső díjjal, a nagy

arany éremmel

kitüntette.

Ara 14 frt 75 kr.

Kapható egyedül csakis

Manthner Ödön

magkereskedésében

BUDAPESTEN.

5676 Főútlelet:

Andrássy-út 23. szám.

Fióküzlet:

Koronaherceg-u. 18.

Valódi knittelföldi kristály
azurin kilónként 1 frt 45 kr.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelentek és ugyanott valamint
minden könyvkereskedésben kaphatók:

Arany könyv.

Kossuth Lajos

műveiből

a magyar nép számára.

Kiadta Áldor Imre.

6 képpel. — Ara 40 kr.

Kossuth és

Perczel.

A magyar népnek ajánlja

Áldor Imre.

Ara füzve 40 krajczár.

KOSSUTH LAJOS

ARCZKÉPE.

Nagy fametszvény japán papíron a

legújabb fénykép után.

Metszette Morelli Gusztáv tanár,

Ara 1 frt o. é.

FROMMER A. HERRMAN utóda

mag- és növénykereskedése Budapest.

Ólomzárolt quedlinburgi répamagvakat:

Eredeti oberndorfi sárga	110 frt.
Eredeti olajbogyóalakú, sárga	90 frt.
Eredeti mammuth, sárga	80 frt.

14. SZÁM. 1894.

BUDAPEST, ÁPRILIS 8.

41. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG es | egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együt | félre - 6 *

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG | egész évre 8 frt
| félre - 4 *

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK | egész évre 5.—
| félre - 2.50

Külföldi előfizetéseknél a postai
meghatározott vitéltől is eszolandó.

KOSSUTH LAJOSRÓL.

Bakcsy Sándor-nak a kunszentmiklósi templomban
1894. márcz. 28-án tartott gyászbeszédéből.

MICSODA SZOKATLAN tavasza ez a mi földünk-
nek? Micsoda fekete virágok nyíltak a mi
tornyainkon, melyek elsötétítik húsvéti
örmeink sugaras napjait? Micsoda gyász-sze-
gélyű levelekben bimbóznak a fák, és e leveleken
micsoda sirások és jajszők vannak írva?

Miért ez az országos némaság, hogy hallgat-
nak a vigasságtévő szerszámok, s még a pacsirta
is halkabban énekelve szánt? És micsoda az
az egyetlen kiáltás, mely az egész országon

végig zendülvén, fölveri a paloták álmát, és a
pásztorok hajlékának nyugalomát egyaránt?

Micsoda mérhetetlen áradása az az emberten-
gernek, mely a főváros felé összefoly, résztvenni
egy olyan temetésen, a minőt a világ nem látott
soha, és nem fog látni másikat soha? Micsoda
dübörgése az a földnek, mely a Dél országából
két nap óta egyre növekvő morajjal közelget?
Micsoda sokaság, mely a Drávától a fővárosig
hajokkal és hozsánnákkal fogadja a sorfalai
között rohanó vas-szekeret? Ah, a Balaton is
megzajdul ősi ágyában. Ismétli téli rianásait.
Kicsap a partokra dagadó vízzel, tisztára mosni
az utat e szekér előtt, és habfodrait teregetni
az érkező elé! Elkésett fák, füvek, virágok,

siessetek a zsendüléssel! Ne lássa kopáran, a
mit kopáran hagyott el!

Az a szekér a nemzet nagy kincsével röpl
haza felé. Hozzák a magyar nép szívét, hozzák
Kossuth Lajos holttestét!

Reszkette mondok ki a nevét; ezt a nevet,
melyet csak azért nem mondok nagynak, mert
alegnagyobbnak, az egyedül Nagynak templomá-
ban nincs nagy név több egnél. És egyszer-
smind megvallom, soha nagyobb aggodalom
nem fogott el, mint abban a pillanatban, midőn
gondolnodni kezdtem, micsoda szóval vezérel-
jelek titeket az ő koporsójához, mert hiszen
most kezdődik a pálmákkal összefont ciprusok
ünnepe, hol a temetkezés felett egy ország

KOSSUTH A HALOTTAS ÁGYON.

Schemboche turini fényképe után.

KOSSUTH RAVATALA A NEMZETI MÚZEUM ELŐCSARNOKÁBAN.

Weinwurm Antal fényképe.

könnyben áll! Csak könnyben, és nem vérben. Elborított a gondolat, hogy a kifejezéseknek az ünnepély tárgyához méltó pompáját és méltóságát, a fejtegetéseknek egy gazdag múlt megmérhetlenségéhez illő mélységét és tartalmasságát várja tőlem egy számban és jelentőségben tekintélyes gyűlekezet. Aggódva kérdem magamtól: mit szólna te ma ennek a népek? Mi lesz a te szavad a gyásznak ebben a riadalmában, mely siratván nagy halottját, jajjaival betölti Európát? Hatvan év óta ismeritek csudálandó alakját. Alkotója intézményeiteknek, társa, vezére küzdalmeiteknek, álma reményeiteknek, tárgya dalaitoknak; és most én mondjak róla új éneket?

Nem lehet czélom, — ti se várjátok tőlem, — hogy én versenyre keljek azokkal az elégiákkal, melyek a költészet bájjával, az ékesesszólás hatalmával tíz nap óta ki nem fáradván hirdetik a gyászt, melynek hallatára csudálkozó figyelemmel emelik fel fejüket a nemzetek. Még kevésbé merem kezembe venni az esetet, hogy rajzolni kezdjem örülő gondjait, honszeretete mélységeit, hittel teljes munkásságát egy százados múltnak, melynek alakját megörökíteni nem egy óra, nem is egy ember tiszte. Esztendőknél, az esztendőik tizedeinek, századainak, a bölcsek százainak feladata és dicsősége lesz az. Ezen óra tiszte csak röviden érinteni, a mit mindenki tud ebben az országban, és a mit minden szív érez a nemzetben.

A mit mindenki tud. Ez az ő neve. A királyoktól és hadvezérektől kezdve a pusztá mélyén vagy a távoli hegyek szakadékaiban legeltető pásztorgyermekig mindenki tudja ezt a nevet. Az ő neve: fel van írva ez ország

minden polgárának szívére és homlokára. Az ő neve: egy arany bulla, melylyel az 1848-iki törvények, — a polgári és vallási jogegyenlőség, a köztelherviselés, a földbirtok felszabadítása, sok millióknak jobbágy szolgából hazafivá emeltetése — vannak megpecsételve.

Az ő neve: egy zászló, mely alatt ezen törvények oltalmára a mi tizezereink százezerek ellen vívtak dicsőséges harcokat, és ezt a zászlót semmi hatalom ki nem tépheti többé, — csak egyetlen ember kezéből: az utolsó magyarból.

Az ő neve: egy csudálatos mivű kules, mely felnyitotta azt a régtől zárva volt kaput, melyen keresztül Európa ámulva szemlélte, hogy egy rég feledett nép és ország él a Duna síkjain, s hogy annak a népek nemcsak múltja és története van, hanem van jövője, ereje, méltósága is.

Az ő neve, végre, egy név, mely megszűnt név lenni, mert rég eszmévé vált, egy örök gondolatává a magyar nemzetnek. És épen ez az, a mit én leginkább csudálok. Voltak a történetnek más, és világgrahatóbb nagy alakjai is, kiknek neve eszményyvé lett, de csak haláluk után. Ő, mielőtt meghalt volna, már azzá lett, — átdatott az örökkévalóságnak.

Imé, a mit mindenki tud ebben az országban; és most áttérek arra, a mit mindenki érez ebben a nemzetben.

De előbb egy gondolattal kell leszámolnom; egy kérdéssel, melyet kikerülni nem akarok.

Nem lett volna-e hozzánk illőbb és hozzá méltóbb, épen az ő eszményi magasságánál fogva, ha porai idegen földön temetnek el? Mint Lykurgusé, ki porainak tengerbe szórátásával kívánta biztosítani törvényei örök érvé-

nyét? Vagy eltűnnie, mint Romulusnak a levegőbe felragadtatva? Vagy mint Attilának, kit úgy temettek el a hunok, hogy a temetkezést végző rabszolgákat leöldösték, hogy senki rá ne találjon hármaz érzekoporsójára? Vagy — hagyván a pogány mondákat — mint Ilyés, ki tűzben ragadtatott el? Mint Mózes, kinek az Örökkévaló megmutatta az Igéret földjét: *Lásd meg a helyet, de te oda be nem mégy*; aztán meghalt a hegyen és az Örökkévaló temette el őtet a Moáb völgyében? Ah, nem szebb-e, ha az ő nagy szolgáit maga az Örökkévaló temeti el, hogy senki ne tudja azok temetésének helyét? Nem ez-e az ő igazi Apotheosisuk?

De, midőn elgondolom, hogy ennek a mi szegény kis nemzetünknek, olyan történeti múlt után is, nincs egyetlen halmooskája, nincs egyetlen kápolnácskája, melyre mutathatna: *Itt egy jó királyunk, itt egy böles fejedelmünk, itt egy nagy hadvezérünk aluszsa csendes álmait*; hogy nagy királyaink porai Ó-Buda völgyeitől Nagy-Váradig sirjaikból kiforgattattak, és a négy szelekbe kiszórtak, — ha mindezt elgondolom: gyászos örömmel táruulnak ki karjaim, befogadni és a magunk koporsójába temetni el nagy halottunkat. Az Örökkévaló átengedte nekünk, hogy eltemessük, hogy minden magyar tudja az ő temetésének helyét; hogy legyen a mi nemzetünknek is egy kincse.

Csak por. Tudom. Ő, a csupa lélek, kétségkívül jobban tudta azt, mit köztünk a legkisebb is tud: *«A test nem használ semmit, a lélek az, a mely megleven»!* Mindamellett is lehetetlen, hogy az a lélek még halálharcában is ne gondolt volna az édes haza hantjára. És ha nem úgy volna is: ez a nemzet napokon keresztül nem tördelte-e kezeit kétségbeesetten azokért a po-

rokért: *«Mit tettünk mi ezért az életért negyven év alatt, és mit tudunk tenni ma, egy nap alatt, ha még holttestét sem hozhatjuk haza?»*

Ne mondjátok hát ezt: *csak por!* Krisztustól fogva minden keresztény holtteste több mint por.

De ime jön! A vas-szekér dübörgése egyre hallhatóbb. Már Székes-Fehérvár kiforgatott sirtoltjai mellett rohog. Az ott eltemetett királyok árnyékai felkelnek, és köszöntik dicsőséges munkáik nagy örökösét. Azután az ország szíve, a főváros, egy diadalkapuvá lesz. Kiáltás támad. Hozzák a nagy halottat.

A föld népe, szegény és gazdag; a városoké, a mesterember, a tudós, a művész; az öreg honvédek, a régi bujdósók, a gyászban járók; az újabb nemzedék, a nemzet virága, az ifjak; az édesen szólók, az ékesen szólók...

Ott lássátok meg, a mit mindenki érez, abban a könnyesebben. Egy könnyesebb, de egy nemzeté.

Egyetlen esep, de tengerre dagadt már
Mig szívből ajkra, ajkáról szemre szállt,
Rettegve állunk a gyors áradatnál.
Mert benne mélység mélységet kiált.
Uram! te láss meg égő bánatunkban.
Te itéld meg, hogy a gyászhoz jogunk van.

Tíz napja már, hogy árad egyre; tíz napja, hogy temetjük, és még sincs eltemetve. Eltemetve?

De halmozzanak bár poraira hegyeket, századok századokra torlódjanak bár sirja fölött: ilyen életet nem lehet eltemetni.

Majd, — én Istenem, — mikor a te változhatatlan ítéleted elhozza azt a napot, azt a haragnak napját, — oh, sok ezer esztendő múltával se következzék az be, — azt a napot, melyen ez a nemzet megvéndedik és meghal...

Majd mikor eljön az, a mit a költő iszonyodva látott, a *nagyszürű halál*.

Majd mikor az utolsó szív is, a mely érezte azt, a mit mi érezünk, megszakad; mikor az utolsó ajak is, a mely magyarul szólt, megnemul...

Akkor lesz ő eltemetve. Akkor te magad temesd el őtet, Örökkévaló, hogy senki ne tudja, — úgy sem fogja már akkor keresni senki, — az ő temetésének helyét.

Addig élj és munkálj, nagy élő, nemzeted szívében! Szólj, mint eddig szólottál, hűséggel és bátorsággal, bölcseséggel és igazsággal. Szólj és ne hallgass!

És itt eszembe jut egy fájdalmas czélzást tenni a dalra, mely az ő nevével van összefüggésbe:

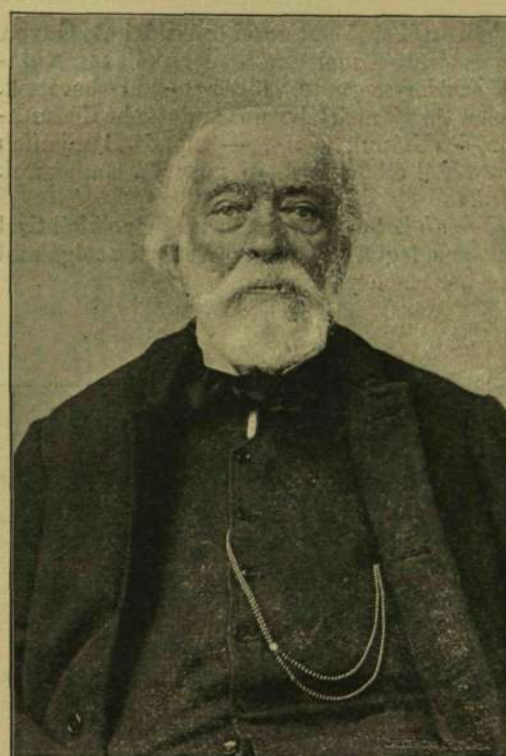
«... azt izente.»

Nem izen már többé semmit.
Csalódtok. Egy lélek sem hagyja el a maga szeretteit. Izennek ők nekünk nagy és szent gondolatokat, mennyei tanácsokat, csak nekünk kell meghallanunk. Izen ő is, mennyei világossal sugárzó üzeneteket.

Azt izeni, hogy a nemzet boldogsága, virágzása politikai institútióktól függ; de ezek az institútiók viszont függenek az erkölcsioktől, s a legtöbb esetekben nem egyebek azok, mint az erkölcsiok hű kinyomatai.

Azt izeni, hogy a titkos, a szemtanúk nélkül teljesített áldozatok, a zajtalan kötelességekhez való állhatatos hűség az igazi próbakövei azoknak az erkölcsioknak, melyek nélkül semmi hadsereg, semmi parlament meg nem őrzi az országot a pusztulástól.

Azt izeni, hogy gyakoroljuk magunkat a türebben. Engedelmisségünkkel inkább, mint elégedetlenségünkkel erősítgessük hazánk kerítését. Hegyeinkben sok a vas: formáljuk azt ne kardokká, hanem kapákká és ásókká. A ki a kardot jól tudja forgatni, abból meg könnyen lehet, de a ki kapálni tud, abból soha sem lesz rabszolga.

Schemboche turini fényképe.
KOSSUTH LEGUTOLSÓ ARCZKÉPE.

Azt izeni — oh, mint szeretném, ha ezt az üzenetet hirdethetném: — az Istent féljétek, a királyt tiszteljétek. Egymás terhet hordozzátok. Vessetek könnyhullatással, hogy örömmel arathassatok.

És azt izeni, hogy ha ez a nemzet még egyszer megtámadatnék, ha a fejsze gyökerére vettetnék; ha népe széjjel szórátásra, országa feldaraboltásra, alkotmánya megsemmisítésre, nyelve kitépésre, neve eltöröltetésre szentenciáztatnék... Ha még egyszer azt izeni...

Örizzé Isten ettől ezt a nemzetet!

KOSSUTH.

— Lowell költeménye. * —

Kihallhat a nemes faj nyomtalan,
Sarj nélkül elvész nagy királyok ága.
A természetnek sok más gazdája van,
Ügyet hogy vessen minden czifraságra?

De a dicsők sohsem pusztulnak el,
Kik csillagot fontak fejükre ékűl;
Mélto utódok fényes hadja kel
Bús vérpadokról, hősök börtönéből.

A természet nem veszti el tűzét,
És mindig tudja: kit miért teremtett.
Szétfűzta sok-sok olesó eszközt,
De mindig ád egy-egy profétát, szentet.

Magyar haza! Hiába tette rád
Komor bilincsöt zsarnok durva kénye:
Te győztél mégis! Néped igazát
Hirdetni fogja szívből jövők érénye!

Véres, halálos munkád díja nagy,
Bukásodat bárhogy szemedre vessék:
Hőst adtál nekünk! Hős szülője vagy!
Népek számára nincs szebb kötelesség!

És menj bár győtrő szenvedésen át,
Ő megmentett, szabadságnak atyja!
Nem fojtja el sirból jövő szavát
Se' árulás, se' vad kózikok hadja!

Megszólal egykor: «En Kossuth vagyok!
Igáz jövő, hozzád kiáltok holtan,
Kinek tábláján csak a jó ragyog:
Porom'beesüld meg s gondolj rá, mi voltam!»

«Ébresztő szótól most is zúg a lég,
Hiába lánccs s bitók ijesztő fája!
Belém lehel az Isten! En valék
Az Úristen választott harsonája!»

ÁBRÁNTI EMIL.

* J. R. Lowell Amerikának egyik legkiválóbb költője volt, s szabadságharcunk alatt a magyar ügy iránt kiváló rokonszenvet tanúsított. E költeményét 1849-ben, még a szabadságharc befejezése előtt írta.

KOSSUTH LAJOS ÉS A MAGYAR HADSEREG 1848/49-BEN.

Történelmi emlék.

Kossuth Lajos roppant elfoglaltsága miatt a szabadságharc lefolyása alatt mindössze csak négyszer láthatta táborozásában a magyar sereg kisebb-nagyobb részeit, és pedig először épen a schwechati összecsapás előtt a parndorfi táborban, másodsor Tiszafüreden a kápolnai véres harcok után, harmadszor Gödöllőn, midőn három hadtest vonult el előtte, mely csapatok Vác elfoglalására indultak. A negyedik és utolsó találkozás 1849 augusztus 11-én éjjelkor történt, mikor Kossuth Lajos az aradi váról Erdély felé török földre menekült.

A mit Kossuth ezen utolsó alkalommal látott, az arról győzhette meg őt, hogy a nehéz sebbe esett országtól ellenfelei még mindig félnek.

Haynau ötvenezer emberrel és a varsói herczeg kétszer akkora erővel Aradtól alig néhány ágyúlövésnyi távolságban nem merték a teljesen kimerült, folytonos véres harcokban megfogyott maroknyi magyar sereget megtámadni. Előőrseik a magyar lovasság egyes őrszemeivel naphosszat farkasszemet néztek, de mihielyt a magyar táborból csak egy nagyobb őjárat indult is kémszemlére, Haynau dandárnokjai tüstént riadót fúvattak.

Kossuth Lajos augusztus 11-én este csak annyit tudott, hogy Új-Arad felé szabad az út, mert honvédek tartják megszállva. Odáig tehát bátran mehet. Azontúl mellékúton, bujdosva, a jó Isten segítségével.

Ámde az augusztus 10-iki utolsó összecsapás, melyet az osztrák fővezér Dreispitznél idézett elő, nem felelt meg az ellenség várakozásainak. A mily heves volt a támadás, ép oly erősnek és elszántnak látta Haynau a védelmet.

Ez okból Haynau mindössze is csak megfigyelő állást foglalt el, s ezzel Kossuthnak az Aradról való távozást, különösen éjszakának idején, akaratlanul lehetővé tette.

Kétséget nem szenved, hogy Kossuth Pesten, Debreczenben, sőt még Szegeden is sokat más-képen intézett volna el, ha a sereg körülményeit, állapotát és helyzetét tüzetesebben ismerte volna. Schwechat előtt egy osztrák főherczeg, több császári tábornok és törzstiszt állott a magyar «királyi» sereg élén, melyet a megyék és városok nemzetőrsége egészített ki. A sereg abban a hiedelemben élt, hogy a «pártító horvát bán» ellen kellett fegyvert fognia, ki rabló haddal nyomult az országba. Végre Windischgrätz herczegnek a schwechati támadást megelőző proklamációja derítette föl a voltaképi helyzetet.

A magyar sereg Schwechatnál kudarcot vallott és Kossuth Lajos tulajdon szemével arról győződhetett meg, hogy az addig tett intézkedések helyett más eszközökhöz kell nyúlni.

Mire a sereg folytonos harcok közepette, Pest alá ért, Kossuth a kormány tagjait már Debreczenbe utazott. A téli hadjárat alatt Debreczen s a sereg közt csakis a Tisza-vonal elfoglalása után vált némileg lehetővé az összeköttetés. Ekkor Kossuth a Görgői, Dembinszky és a többi magyar vezérek közt fölmerült ügy elintézése végett Tisza-Füredre ment. Ott egy katonailag szervezett sereget talált, melynek azonban fegyverre, ruhára és lőszerre lett volna égető szüksége. Ámde Kossuth rövid ideig tartózkodott Tisza-Füreden s így a sereg hiányait alig vehette számba.

Midőn több az annyi csatában győztes sereg Gödöllőn előtte, újoncra elvonult s Vác után Komáromot és Budát felszabadította: Kossuth gondjait első sorban politikai kérdések foglalták el. Az ország földrajzi helyzete a külfölddel való érintkezést nagyon megnehezítette. Az ellenség ugyanis Galiczia és Ausztria felé a határokat úgy elzárta, hogy azokon teljes-séggel semmit sem lehetett behozni, így tehát a sereg szükségletét magából az országból kellett fedezni.

Kossuth e végre sokat tett, de még sokkal többet tehetett volna, ha a sereggel gyakrabban érintkezve, annak szükségait tüzetesebben ismerte volna. Az ágyú-lőszerben már Nagy-Salónál beállott hiány a komáromi harcok alatt nagyon bénította a sereg erejét. Egyes alvezérek, kik tulajdon hatáskörükön túl nem láthattak s a helyzet súlyos voltát alig ismerték, a fönt em-

lített hiányokat olybá vették, mintha ezeket a kormány tehetetlensége, vagy könnyelműsége okozta volna. Damjanich hangosan kikelt a «táblabírák kormánya» ellen, mely folyton győzelmi hírek után sovány, de egy láda gyutacsot nem tud előteremteni. — «Kenyeret és egy kis húst majd csak szerzünk magunknak, — mondá a vitéz vezér a nagysallói véres nap után, — de már puskaport nem tudok mars közben csinálni.»

Kossuth a komáromi várban fölhalmozott lőszer-készletre számítván, Görgeit oda utasította, hogy a maga szükségletét onnan fődözzé. Ámde Komáromban alig számbavehető tábori tüzérségi lőszeren kívül leginkább az ostrom-ágyúba való lövegek voltak, melyeknek a sereg nem vehette hasznát. A kormányzó katonai környezete majdnem kizárólag új emberekből állott, kik nem bírhattak elegendő tapasztalatokkal egy nagy sereg szükségleteinek kielégítését illetőleg. Kossuth maga folyton a tartalék-csapatok szervezését sürgette, melyek számára azonban fegyvert nem lehetett előteremteni. Külföldön időző ügynökei leginkább csak kecsgető ígéretekkel bíztatták, de sem Franciaország, sem pedig Anglia egyetlen egy puskát, vagy töltényt sem küldött, holott ezt 1849 tavaszán, Fiumén át, megtehették volna. Az a feszült viszony, mely utóbb Görgei és Kossuth közt beállott, leginkább onnan eredt, hogy a sereg fővezére a hiányokért a felelősséget nagy részben a kormányra hárította. Kossuth több ízben Bem példájára hivatkozott, ki mindig csupán pénzt, de soha fegyvert vagy löport nem kért. Az erdélyi hadak fővezére ugyanis a közeli határszéli viszonyok ügyes fölhasználásával s megbízható ügynökök által Oláhországból több ízben kapott fegyvert és löport.

Egyébiránt kétséget nem szenved, hogy az események rohamos fejlődése még Kossuth bámulatos tevékenységét is megakasztotta. A történelem nem mutat példát, melyet a magyar szabadságharcz lefolyásával még csak össze is lehetne hasonlítani. A magasatos eszme valóstása, a sereg elemeinek előteremtése Kossuthnak a halhatatlan érdeme. A hazát akkoriban nemcsak a külellenesség ellen kellett megvédeni. Az ország némely részeiben lelketlen nemzetiségi izgatók a polgári háború iszonyait zúdították föl, melyek elnyomása véres áldozatok árán csakis fegyveres erővel volt keresztül vihető.

Ily körülmények közt egy nagy seregnek folyton növekedő szükségletei s azok fedezésének óriás gondjai még a Kossuth lángeszének teremtő erejével, roppant tevékenységével sem voltak legyőzhetők, a mi inkább természetes, mint csudálni való, mert hiszen a háború az egy lelkesedésen kívül minden tekintetben készületlenül találta mind az országot, mind a kormányt.

Midőn Kossuth Parndorfnál a Galiciából haza tért 6-ik, a Württembergi király nevét viselő huszárezred táborhelyén megfordult, Répássy ezredes előtt kijelentette, hogy most látott legelőször egy egész magyar lovas-ezredet. A huszárok két százada, — egy osztály, — épen akkor előrsi szolgálatra készülvén, Kossuth bevárta, míg a legénység sorakozott. Többnyire 20—25 évet szolgált marczona katonák voltak, kiken a hosszú út és a szabad ég alatt való folytonos táborozás alig látszott meg, csak lovaik voltak kissé megviselve. Az osztályt Thomstorff Ágoston százados, egy holsteini származású tisztt vezette, kit Répássy Kossuthnak legott bemutatott. Thomstorff, ki a magyar szabadságharczot elejétől kezdve ezen ezred soraiban vitézül harcolta végig, csak annyit tudott magyarul, a mennyit legényeitől tanult, kik imádták és minden szavát megértették.

— «Mondja csak, kapitány úr, — kérdé Kossuth németül Thomstorfftól, — hogyan beszél embereivel?»

— «A német vezényszót s a trombita-jeleket, — felelé Thomstorff, — huszársáim megértik; a csatában én megyek előre, ők pedig utánam s ez a födolog.»

Mikor aztán hat hónappal utóbb a sok véres csatában mindenkoron győztes Württemberg-huszárok föltámadás-napján Gödöllőn Kossuth előtt újongva elvonultak, Kossuth levett kalappal viszonzotta lelkes éljenzéseiket.

Ugyancsak Gödöllőn látta Kossuth először a híres 3-ik és 9-ik vörös sapkás honvédszászlóaljakat, a lengyel légiót s a 13-ik, 33-ik, nemkü-

lönben a két beszercei zászlóaljat Guyon hadosztályából, melyek a branyiszkoí magaslatoakat szuronysegezve, lövés nélkül bevették. Ezeket Damjanich tábornok mutatta be Kossuthnak. — «Utánuk sietek, — mondá Damjanich Kossuthtól elbucsuva, — mert Vácson akarok hálni.»

Kossuth katonai kíséretében alig volt két tiszts azok is leginkább parancsörtszti szolgálatot végeztek személye körül.

rancsörtszti, a gránátosokat kérdőre vonta, egyik közülök azt felelte, hogy «nem látszik meg rajta a «sarzsé», e nélkül pedig nem szabad a fegyvert prezentálni.»

Kedvetlenül hatott Kossuthra Tisza-Füreden a tiszti kar elkeseredett hangulata, melyet leginkább az a körülmény okozott, hogy a Dembinszky altábornagy mint fővezér első föllépését egy félig vesztett csatával s több ezután elkövetett ügyetlenséggel kezdte meg. Kossuth

KOSSUTH TEMETÉSE BUDAPESTEN. — A GYÁMÉNAT ELEJE, A HALOTTAS KOCSIVAL, AZ ERZSÉBET-KÖRÚTON.

Weinwurm Antal fényképe.

A tiszafüredi táborban Kossuth megérkezését a legénység legnagyobb része alig tudta. A főhadiszálláson a Weissel ezredes-féle hadoszlop gránátosai teljesítették az őrségi szolgálatot. Ezek mindannyian a hadjárat megkezdéseig a budai helyőrséghez tartozván, az úgy nevezett koronaőrséget képezték, s az efféle szolgálathoz szokva, csupán egyenruhás tisztek előtt teljesítették az akkori szabályzat szerinti tisztelgést: minél fogva az egyszerű polgári ruhában járó kormányelnököt figyelembe sem vették. Midőn ezért Vékey Zsigmond százados, Kossuth pa-

suth tapintatos fellépése a helyzet veszélyes voltát hamar megszüntette és a sereg Tisza-Füredről kibontakozva, dicső vezéreivel győzelemről győzelemre indult.

Régi honvéd.

KOSSUTH ÉS A HUSZÁRSÁG.

Mint fentebb is említettük, a Parndorf melletti táborban látta Kossuth Lajos először nagyobb tömegekben a magyar huszárságot.

Együtt voltak a legszebb ezredek: a Miklós, Sándor és Württemberg huszárok. Egytől-egyig válogatott katonák, kiket az Úr Isten csak jó kedvében teremtett, s kikhez hasonlók akár előbb, akár utóbb alig voltak valamely hadseregben. A ki Parndorf alatt velünk együtt táborozott, tudni fogja, hogy nem igen voltunk bőviben az élelemnek; mert míg szigorú fegyelemhez szokott embereink nyugodtan várták a tábori biz-

ben báró Lipthay Antal százados (Moga tábornok parancsörtszti) és mások kíséretében Kossuth Lajos.

Végig járta a sorokat; dicsérsőleg nyilatkozott a rendről, melyet mindenütt tapasztalt. Szemébe ötlött az ezred zászlóján lógó kettős, nehéz aranyhimzésű szalag, s azon az orosz császári címér. Gáspár őrnagy megmagyarázta, hogy a szalagokat Miklós czár, mint az ezred első tulaj-

tábor rendszeren megkapta élmezését. Utána nézek azonnal. Isten önökkel!»

Egy óra mulva húst, bort, kenyeret, tüzelőfát és lovak számára abrakot kaptunk. Azóta rendszeren köszöntött be hozzánk a «hosszú lábú komiszárius».

Visszavonuló félben volt a sereg a schwechati összeütközés után; nem mintha az ellenség nagyon szorította volna, de a fővezértől kezdve mindenki ösztönszerűleg érezte a tömörülés szükségét.

Néhány nappal a martonvásári ütközet előtt engem Pestre, illetőleg Budára küldtek, hogy az ezred számára az elesett emberekkel együtt elvesztett kardok és karabélyok pótlása végett lépéseket tegyek.

Budán a fegyvertárba utasítottak, hol a még ott hátramaradt osztrák — úgynevezett — «Zeugs-tisztek» sehogy sem akarták az utalványozott fegyvereket kiadni, sőt az egyik közülök kereken kijelentette, hogy a bécsi főhadiszterát parancsa nélkül még egy kardpengét sem fogok kapni. Hat szál huszárommal akár erőszakkal is kiszoríthattam volna a holmit, de ezélszerűbbnek tartottam a dolgot Pándy ezredes térparancsnoknak följelenteni, kitől nem csekély ámulatomra azt a választ kaptam, hogy e részben semmit sem tehet, mert a budai várban lévő fegyvertár nem áll hatósága alatt.

Végre Szodtfridt Nándor őrnagy, a budai Ferdinánd-laktanyában állomásozó első magyar honvéd utász zászlóalj parancsnoka azt tanácsolta, hogy legjobb lesz, ha egyenesen Kossuth Lajoshoz, a honvédelmi bizottság elnökéhez fordulok, ki ezen időben a Nádor-utcában, a Döring-féle házban lakott. Az akkoriban csupán katonáktól használható lánchezindó át egyenesen a mondott utcába siettem.

Vagy százan lehetünk tisztek az előteremben, ki jelentésekkel, ki sürgőnyvel, ki az enyémhez hasonló járatban.

Bikkesy ezredes és Stuller Ferencz titkár egyenként jelentettek be bennünket.

Egyszer csak kinyílt a belső terem ajtaja és kilép az elnök.

— «Hiszen ez mind katonatiszt, — mondá csengő hangon; — ki maradt a táborban, ha önök valamennyien idejöttek?»

Ezek után hamarosan végzett velünk. Reám került a sor. A parancs felmutatása mellett elmondtam panaszsómat.

— «Talán nincsenek huszárkardok és karabélyok a fegyvertárban?» — veté közbe Kossuth.

— «De igen vannak, tulajdon szememmel láttam vagy kétezer fringját egy teremben.»

— «Tudja mit? — folytató az elnök; — menjen még egyszer nevében a budai fegyvertár parancsnokához és ha nem szolgáltatná ki önnek a fegyvereket, fogja el és kísérje ide, ha éjjél találna is lenni. Ha ellentállana, a többi az ön dolga.»

Emberek a csikorgó hideg daczára ott vártak a fegyvertár előtt, melynek kapuja, noha még alig mult nyolcz óra, már régen be volt zárva. Hosszas zörgetés után egy vén őrmester kinyitotta a kaput.

— «Vezessen a parancsnokhoz! Ti pedig — mondám embereimhez fordúlva — se ki, se be egy árva lelket se eresztetek.»

A parancsnok, Haydn kapitány, családjával a vacsoránál ült.

Szabályszerűleg tisztelgetve, elmondtam oda-menetelem okát s az elnök nevében a fegyverek azonnali kiadását követeltem.

— «Semmi közöm Kossuth elnök úrhoz, — felelé Haydn kapitány; — nekem ugyan nem parancsol. Minden, a mi ebben a fegyvertárban

tosság szekereit, addig a nálunknál szemesebb nemzetőrség rövid uton mindent lefoglalt, a mi táborukon keresztül ment. Egy esős, szeles napon már három óra felé járt az idő a nélkül, hogy a régen várt hús és kenyér megérkezett volna. A legénység zúgolódott, s szidta a «hosszú lábú komiszáriust», kinek szekerei alighanem ott rekedtek valahol a bakák között. Ekkor érkezett táborunkba báró Perényi Zsigmond, Jeszenák János főispán, Csernátóny Lajos, nemkülön-

donosa, ajándékozta az ezrednek. — «Már ebéd után van a legénység?» kérdé Kossuth, kinek a földön heverő üres edények (kotlikok) szemébe tüntek.

— «Még nem; várjuk a tábori biztosság szekereit, mely az élelmet szállítja», volt a felelet.

— «Hogyan? Ez majdnem lehetetlen; hiszen ezelőtt két órával azt hallottam, hogy az egész

van, császári tulajdon; ezért én vagyok felelős; de különben is csak régi gyalogsági puskák vannak még, a többi Lederer altábornagy váraparancsnok a nélkül is már régen kiadta a nemzetőrségnek.

— «Akkor parancsom van, hogy önt elfogjam s az elnök úrhoz kísérem.»

— «Na, azt sem bánom: de előre megmondom, hogy paraszti teszek ő felségénél.»

Atkisérttem emberemet Pestre, s habár már tizre járt az idő, az előterem még mindig zsúfolásig tömve volt. Sokaig kellett várnom, míg az elnök elébe jutva, jelentésemet megtehettem.

— «Miért vonakodik ön a hadsereg fővezére által aláírt parancsnak eleget tenni?» kérde Kossuth Haydn kapitányhoz fordúlva.

Haydn azt felelte, hogy Bécből vett utasítás folytán, a fegyvertárból semmit sem szabad kiadnia.

— «Budán nem parancsolnak többé Bécsből!» szölt ingerülten Kossuth; és e szavak után Bikksey ezredet szólította elő a szomszéd szobából, kinek Haydn átadta.

Enn pedig azt a parancsot kaptam, hogy a fegyvereket, ha kell, erőszakkal is vitessem el a várból. Erre azonban nem volt szükség, mert arra a hírre, hogy Haydn elfogták, a többi fegyvertári tiszt azonnal engedelmessékedett.

Az egész hadjárat alatt alig jutott többé eszembe a makacs fegyvertári parancsnok. 1849 augusztus 10-én Aradra értünk. E napon harcolt utoljára a magyar huszárság az ellenséggel.

A város körül táborozva, az ott ólalkodó emberek között megláttam Haydn kapitányt polgári ruhában, ki azonnal rám ismert. Elmondta, hogy annak idején Pestről Debreczenbe, onnan ismét Pestre, utóbb Szegedre és végre ide Aradra került a nélkül, hogy csak egyetlen egyszer is kihallgatták volna. Nem panaszkodott a bánásmód ellen, mert becsületszó mellett szabadon járhatott mindenütt és most attól tartva, hogy a többi foglyokkal együtt ismét máshova jutna, arra határozta el magát, hogy ügyében személyesen keresi fel a kormányzót. Megígérte, hogy az eredményről azonnal értesítendő.

— «Uram, — mondá Haydn, midőn este felé a táborban fölkerestett, — tiz perczig beszéltem Kossuthal és most feltétlen híve vagyok és maradok a sárig.»

Régi honvéd.

EGY KÜLÖNÖS ESKÜVŐ.

Elbeszélés.

Irta Leys J. angolból fordította S. V.

I.

Ezelőtt húsz évvel püspököm ajánlata folytán a lincolni grófságban fekvő Penbury nevű falubeli lelkész állást nyertem el.

KOSSUTH TEMETÉSE BUDAPESTEN. — A koszorús kocsi a Károly-kúrtón.

Dr. Baló Géza fényképe.

KOSSUTH TEMETÉSE BUDAPESTEN. — Koszorúk a múzeum kertjében Arany szobrán.

Az állomás jövedelem tekintetében nem volt valami fényes, de szegény ember nem válogat: s így aztán két kézzel kaptam rajta.

A hegyoldalon fekvő falu szétszórta házai a lakosok szegénységéről tanuskodtak, a paplaknál pedig csak még a templom volt rozogább, melynek félig bedőlt falait gerendákkal kellett megtámasztani. Az egyetlen úri lak évek óta üresen állott; tulajdonosa, Roystone lord, valahol Walesben élt, hol nagy birtokai voltak, s a házzal nem igen törődött.

A lordról azt beszélték, hogy rengeteg kiadásait leginkább a versenytéren nyert pénzzel fűdözi, egyéb jövedelmét megakarítja. Egyetlen gyermeke, egy tizenhét éves leány, mindig vele lakott és Penburyban csak kétszer fordult meg. Nehány bérlőn kívül jóformán senki sem lakott a faluban, melynek szélén egy két ablakos házikó figyelmemet különösen magára vonta. A csinos házikóban az öreg Dani bácsi, ki valamikor a seregben mint altiszt szolgált, élte napjait.

Sétálás közben sokszor találkoztam vele. Az öreg katona nagyon érdekesen mesélt az utolsó francia háborúról, melyet Wellington herceg seregében harcolt végig.

Unalmas és egyforma életembe idővel úgy beleszóltam, mintha valahol egy kaliforniai

őserdőben születtem volna. Szombaton a vasárnapi szónoklatra készültem, a hét többi napjaim pedig elvéve egy-egy keresztelő vagy temetés teendői foglaltak el egy órára.

Két év múlva híre terjedt, hogy Roystone lord meghalt, s hogy birtokait unokaöccsére örökölte. A grófi korona tehát az egyik fejről a másikra jutott, de mind ez mit sem változtatott a dolgok lefolyásán. Arról is beszéltek, hogy a kastélyt ki fogják javítani, de tudtommal egy kitörött ablakablakát sem üvegeztek be.

Egy szombati napon esti tíz óra után valaki megzörgette a paplak sarokablakját. Nem tudtam elképzelni, ki jönné télviz idején hozzám, de midőn az ablakot ismételve megzörgették, az udvarra vezető ajtót kinyitottam, s egy szűk fiatal ember lépett a szobába.

— «Kicsoda ön, és mit akar?»

— «En azért jöttem, hogy tisztelendő úr egy megkötendő házasságot hirdessen ki.»

— «Ezért első sorban az előjárásához kellett volna fordulni, felelém szigorú hangon.»

— «Bocsánatot kérek, de későn van, és a hó-zivatarban az előjáró lakását meg nem találtam.»

— «Tudja-e a jegyesek nevét és lakását?»

A fiatal ember válasz helyett egy iv levél-papírost adott át.

— «Hagyja itt az asztalon, reggel majd be-széklem a jegyzővel. Talán ön akar megnősülni?»

A fiatal ember elszápadva csak annyit mondott, hogy: «nem!» Mire rögtön el is távozott.

Másnap az isteni tisztelőt előtt a jegyzőnek felemlítettem az esetet, hogy a kihirdetést annak rendje szerint beiktathassa. Eddig a nekem átnyújtott lapot még nem is olvastam, annál inkább meg voltam hát lepetve, midőn utóbb a szószerkezen azt olvastam, hogy «Merryweather Dániel penbury-i lakos és Denham Muriel Róza hajadon danvyisi lakos házasságra akarnak lépni.»

Annak hallatára, hogy az öreg Dani bácsiból vőlegény lett, hivem nagyobb része majdnem hangos nevetésre fakadt. A rendet csakis komoly feddés után voltam képes helyreállítani.

Az a körülmény, miszerint egy hetven éves törődött agglegény nősülni készül, kíváncsiságotamat nem csekély mértékben felkeltette. A délutáni isteni tisztelőt után sétaközben Dani bácsihoz tértem be, hogy tőle némi felvilágosítást nyerjek. Nagy ámulatomra azonban a vén katona semmit sem volt hajlandó elmondani, s az esküvő idejéről csak annyit mondott, hogy ezt a harmadik kihirdetést követő hétfői nap reggelén, még pedig nagyon korán kívánja megtartani.

Megvallom, hogy az öreg katona magatartása nagyon zavarba hozott, a mennyiben értesemre adta, hogy kíváncsi kérdézősködéseim állásom méltóságával nem férnek össze.

Az említett hétfői nap reggelén hat óra után már a templomba mentem, melynek ajtaját a kántor éppen akkor nyitotta ki. Mikor a sekrestyébe léptem, már az öreg Dani bácsi is az oltár előtti padban foglalt helyet. Kivüle még senki sem volt a templomban.

Pontban fél hétkor három alak bontakozott ki a templom sötét hátsó részéből, még pedig egy férfi és két nő.

A férfit már egyszer láttam. Ugyanaz volt, ki a kihirdetési szöveget átadta. A nők egyike testes, jól öltözött alak, valami gazdaasszony, vagy komorna-féle lehetett; gondoltam: no, ez elszánta magát, hogy az öreg Dani bácsi neje legyen. A másik nő arcát a sűrű fátyol miatt nem láthattam, de alakja és öltözte után ítélve fiatal, előkelő hölgynek tartottam. Ezen nézetem helyesnek is bizonyult, mert midőn a hölgy fátyolát hátra vetette, egy rendkívül szép, fiatal, alig 18 éves leány állott előttem. A fiatal hölgy tehát a hű cseléd esküvőjén akar jelen lenni, hogy eddigi szolgálatait ez uton is megjutalmazhassa. Most rajtam volt a sor, hogy az esketési szertartást megkezdjem. Először is arra kértem fel a jegyeseket, hogy helyüket az oltár előtt foglalják el. Nagy meglepetésemre a fiatal hölgy baloldala mellé az öreg katona lépett.

— «Ön a menyasszony?» kértem, mihelyt ámulatomból kisse magamhoz tértem.

— «Igen», felelé a fiatal hölgy oly hangon, melyből a bánat és elhatározás jelét vettem ki.

— «Ez lehetetlen», mondtam imakönyvet betéve.

— «Szíveskedjék, kérem, bennünket megeskütni, suttogá most a hölgy.

— «Komolyan akarja ezt?»

— «Igen!»

— «Mi is azt akarjuk!» tevé hozzá a hátul álló fiatal ember.

— «Jöjjenek velem a sekrestyébe; rajta leszek hogy önöket örült szándékukról lebeszéljem.»

Midőn a felek utasításomat követve, előttem állottak, beszédemet ekkép folytattam:

— «Nem akarom az indokot kutatni, mely önöket a lépésre vezeti. Nem keresem a titok kulesát, de tudja meg, kisasszony, hogy a szertartás befejeztével ön ezen férfiú nejévé lesz és nincsen hatalom a földön, mely e köteleket felbontathatná. Mondja meg tehát nyíltan és minden utógondolat nélkül, vajjon szabad akaratát követi-e vagy sem?»

— «Tulajdon szabad akaratomat.»

— «Nem áll ön valamely harmadik személy befolyása vagy megszorítása alatt?»

— «Nem.»

— «Értésítette-e rokonait és barátait ezen szándékáról?»

— «Nekem nincsenek barátaim e kettő kivételével, kik ide kísérték.»

— «Mily fokú rokonságban áll ön ezen hölgyhez?» kértem most a fiatal emberhez fordulva.

— «En semmiféle rokonságban nem állok vele, s csak arra vagyok feljogosítva, hogy magamat barátjának nevezzem.»

— «Ön tehát itt nem számít. En pedig arra határozom el magamat, hogy e fiatal hölgy feladkozásában nem akarok részes lenni s azért ezen vén emberrel nem adom össze.»

E szavaim után a fiatal hölgy kezeit akétségbe-esés minden jeleivel kérve nyújtotta felém, a fiatal ember pedig nagyon udvarias, de határozott hangon arra figyelmeztetett, hogy a törvényszabta kihirdetések után a lelkésznek nem áll jogában valamely esketést megtagadni, ha csak valami törvényellenes akadály tudomására nem jutott volna, a miről a jelen esetben szó sem lehet.

— «Akadályokról, formaszertint akadályokról nincsen tudomásom, de itt egy erkölcsi akadály áll előttem, melynek elhárítását lehetetlennek tartom.»

— «A törvény csak határozottan megjelölt akadályokat említ fel» — jegyzé meg nyugodt hangon a fiatal ember, — «ilyenek pedig itt fenn nem forognak.»

A fiatal embernek igaza volt, de én csak időt akartam nyerni.

— «Nem tagadom meg véglegesen az esketési szertartás végrehajtását, de mindenek előtt e fiatal hölgy barátjaival kell beszélnem.»

— «Szent Isten! és ez az utolsó nap» — kiálta fel a fiatal hölgy. «Miért, oh miért hagyta el ezt velem az utolsó napra, Arthur! Oh uram, — folytató a hölgy felém fordulva, — ne halogassa tovább az esketést. Ha a házasság ma meg nem lesz kötve, el vagyunk veszve, és senki rajtunk többé nem segíthet.»

Ezen kifakadás annyira zavarba hozott, hogy a sekrestyét elhagyva, az öreg Danit kezén fogva, magammal a templomba vonsoztam.

(Vége következik.)

A KÖNYVEK VERSENGÉSE.

Az ódon, nagy könyvtár-teremben

A sok könyv versengésre kél:

Hogy a legelső hely kit illet,

Köztük legtöbbet melyik ér?

Önézetét hogy igazolja,

Egy másuttan mind szót emel,

Megegyezvén, hogy ezt a fontos

Kérdést a többség döntse el.

Egy még aránylag fiatal könyv

— «Bátrabb, büszkébb a többinél —

Állott első a pályatérre,

És lelkesedve így beszél:

«Olyan szülőktől származam én,

Kikért csak áldom végzetem.»

Apám az égő szenvedély volt,

Anyám a tiszta érzelem.

Magyar vagyok. Ábrándra hajló

Lelkem csak hozzá szállni vágy,

Te régi csárda pusztá romja,

Te délibábos Hortobágy.

Magától, mint a tiszaparti
Virág, terem szívembe dal,
S nótáim méla hangja mellett
Hajh, sirva vigad a magyar.

Láttam borús, nehéz időket:
Vérben kelt és nyugodt a nap,
A küzdelmes csaták zajánál
Csupán dalom volt hangosabb.
Ott voltam a zúgó viharban,
Mely aztán mindent elsöpört,
El még jelét is ott a helynek,
Hol az én lantom összestört.

Ah, összetört! De hogyha új dalt
Nem is tudok már dallani,
Az enyémnél lelkesebbet
Ma sem lehet még hallani.
Ne higgyétek, hogy sorsom árva, —
En itt csak porló test vagyok,
De szellemem a nagy világban
Él s lelkesít, — fénylik, ragyog!

A dalos könyv elhallgatott, — és
Egy második állott elő,
Az elcsöngött dicsőségét
Magának hogy vitassa ő:
«Régem letűnt kor szűle engem,
Nem itt, nem itt az én hazám,
Bölcsőm zefírek ringaták, — és
Örök kék ég mosolyga rám.

Regélő kedvem, égbe nyúló
Olymp kegyéből nyertem én,
Virágos partok közt kanyargó
Krisztálpatakként folyó mesém.
Mesélek a levente hősről,
Ki haragjába féltellett,
És e miatt szenvedni kelle
Népének, oh de hány halált.

S ki a mikor szívbéli hívét
Is halni látta, — hogy kele
Boszúra és valódi villám
Hogyan lett ismét fegyvere.
A tíz évig bolygó királyról
S hű nőjéről mesélek én,
Kinek ajkán édesb a méz, mint
Hymett virággal dús hegyén.

Meséim szájról-szájra járnak,
Három nagy évezredre már,
S e három évezred során a
Világ nagyot fordula bár:
Ma sincs, a ki ismerne jobban
Emberben szívet és vesét, —
Oh nincs ma se, ki mondna szebben
Embernek emberről mesét!

A harmadik, ki szót emelt, egy
Hatalmas, büszke könyv vala:
«Az én lelkemben a teremő
Világerő szunnyad maga.
Az én szavamra sorra kelnek
Letűnt idők alakjai:
Hadtat ki hoz hazája ellen,
A megsértődött római;

A harminezhárom sebbe' vérzett
Caesar szavamra újra kél, —
És föltámadnak mind a hősök,
Kik küzdtenek Philippinél.
Hívó szavamra sír ölőlől
Lelket borzasztva talpra áll,
Arccán árnyával a pokolnak:
Az ördöglelkű brit király.

S kikről csak a mondák regélnék,
Szavamra mind életre kél:
Lelketlenül ki vérbe gázol,
A nagyraívó skót vezér, —
S leányival a vén király, kit
Kegyetlen ver a nemezis, —
És testet ölt a dán királyfi
Borús, háborgó lelke is.

En alkotam a barna mórt, — és
Leheltem szenvedélyt bele,
Erőset, mint észak viharja,
Izzót, mint déli nap heve.
Azoknak a szerelmeseknek
Ajákra szókat én adék,
Kik az emberszív leghatalmasb
Gyönyörét s kinjást érezték.»

Az így beszélő büszke könyvtől
Egy másik vette át a szót:
«En nem dalokkal, nem mesékkel
Szerzek magamnak hallgatót.
A képzelet festette képek
Mind gyarló, dőre alkotás, —
A melyre tőrné én siettem,
Mélto, komoly czél: a tudás.

Kutattam az anyag világát,
Az őserő mit alkotta, —
És hirdetem: a természetben
Nincs pusztá önkény, nincs csoda.
Rendszer vezet, törvény igazgat
Egyformán földet és napot,
Kímért utjához köve híven
A porszemét, s a csillagot.

A tudás vágya készít engem
Az égre nézni, — nem varázis, —
A napnak fénye csak parányok
Sebes rezgése, semmi más.
A költők csillogó meséje,
Szétfoszló álomkép csupán, —
De embernek mit én tanítok:
Megdönthetetlen tudomány!

Elhallgatott a könyv, s utána
Nem is szólott más jó soká,
Mindegyikük magába tán a
Hallottakat latolgatá.
S már-már itéltek, a midőn egy
Kiváncsi kis könyv szólni kezd,
Egy látnál álló, porlepett, vén
Társát mutatva: »Halljuk ezt!»

S a porlepett, vén, ócska könyv szól:
«Oh, én versenyre nem kelek,
És bár leghátul is maradjak,
Azért én nem neheztelek,
Sorsom világi életemben
Elsőségre nem szoktatott,
Szólom reám nem cifra, fényes,
Csak egyszerű ruhát adott.

Hivságos, lármás csarnokokban
En otthonos nem voltam ám,
De mindig szívesen fogadtak
A kis kunyhóknak asztalán.
A földi nagyságról s gyönyörörről
Éneklő dalt nem kedvelém, —
S a végtelent sosem kutattam
Rideg, számító észszel én.

Sorsom szegényekhez, sirókhoz,
Alázatosokhoz kötött,
Örömmel jártam az igazak
És az irgalmasok között.
S előttük ajkam szóra nyitva,
Ilyen tanítást hirdetek:
«Boldogok a lelki szegények,
Mert a mennyország az övék;

A kik zokognak, boldogok, mert
Vigasztalásra lelnek ök;
Boldogok az alázatosak,
Örökségként övék e föld;
Boldogok az igazra szomjúk,
Mert azt elérik egy napon;
Boldogok az irgalmasok, mert
Jutalmuk szintűgy irgalom.»

Ha láttam bűnöst üldözöket,
Mondám: »A ki közöttetek
Bűn nélküli, e megtévedtet
Legelső az kövezzé meg.»
S ha láttam azt, hogy a bűnösnek
Szívében megbánás lakik, —
«Bizzál fiam,» mondtam örömmel,
«Mert bűnöd megbocsáttatik!»

«Elég, elég a versengésből, —
— Kiált egy könyv, itélve jól, —
«A többiből emberlelek, — de
Belőled Isten lelke szól!»
S mindannyi könyv, föllelkesedve,
Egy értelemmel szól: »Igaz!
Te, könyvek könyve, a legelső
Vagy köztünk s lélszessz mindig az!»

Legifj. SZÁSZ KÁROLY.

A KOSZORÚK A NEMZETI MÚZEUM LÉPCSŐJÉTÉN.

Klász György fényképe.

A NEMZETI MÚZEUM A TEMETÉS ALATT.

Weinwurm Antal fényképe.

KOSSUTH TEMETÉSE BUDAPESTEN.

Kinnach Lászlónak a 'Vasárnapi Ujság' részére Turinban készített rajza.

A TURINI GYÁSZÜNNEPÉLY.

VERESS JÓZSEF OROSHÁZI EVANG. LELEKÉSZ GYÁSZBESZÉDET TART KOSSUTH KOPORSÓJA FÖLÖTT A VALDENSIEK TEMPLOMÁBAN.

A TURINI GYÁSZÜNNEPÉLY.

Kossuth Lajos halála a magyar nemzettel együtt mély gyászba borította Turin városát is. Kossuthot igen ismerték és tisztelték Turinban. Kossuth gyakran szeretett sétálni. Többnyire a Valentino-kertbe ment, vagy a Po folyó partjára, hű szolgálja kíséretében, s néha, különösen egy pár évvel ezelőtt, ki-kirándult a közeli Superga-hegyre, hol az olasz királyok fejedelmi temetkező-helye is van. Az utcán járó-kelők udvariasan kitértek előle és tisztelettel köszönték neki. «Itt jön Kossuth, a tábornok,» mondogatták, mert Kossuthot Turinban általánosan «tábornok»-nak nevezték.

Turin városának egyik legfőbb vonzóereje volt Kossuth Lajos. Igen sokan csak azért utaztak Turinba, hogy színről-színre láthassák a nagy embert. A magyar zarándokoknak meg valószínű Mekkája volt a Kossuth Lajos háza. Az olaszok halálával viseltettek iránta, mint a kinek része volt az olasz egység megteremtésében és így Olaszország felvirágoztatásában.

Mikor halálának híre elterjedt a városban, a részvételnek és fájdalomnak oly sok jelével találkozunk, a mely mindnyájunkat meglepett. Turin város tanácsa első volt, mely részvétét kifejezte. A főpolgármester a tanács kíséretében jelent meg a halottas házban és mély érzésű szavakban fejezte ki a város és minden olasz részvétét a nagy magyar hazafi halála fölött. A könyvkereskedésekben és üzleti kirakatokban rögtön megjelentek a Kossuth arcképei, gyászfátyollal bevonva; az egész olasz sajtó a lelkesedés és benső részvét hangján áldozott a nagy halott emlékének; Olaszország minden városából özönlöttek a részvétáviratok, hatóságoktól, testületektől és magánosoktól egyaránt. Megindító módon fejezték ki fájdalmukat az 1848/49-iki olasz veteránok, az öreg Garibaldisták és a még ma is külföldön lakó, külföldön letelepedett magyar emigránsok, a kik közül személyesen megjelentek a halottas ágyánál Türr István tábornok, Csudaffy szintén olasz tábornok, Róma téparancsnoka, és Figyelmessy ezredes.

Kossuthék lakásán a gyász napjaiban feledhetetlen jelenetek mentek végbe. Turin városába megindult a zarándoklás Magyarországból. Egymásután érkeztek testületek, küldöttségek, magánosok, hogy kifejezzék részvétüket.

Mély meghatottság vett rajtam erőt, mikor a nagy szenvedő kimúlása után másnap, Kossuth Ferencz bevezett a halottas szobába. A fehér lepedővel leborított vaságyon, melyen nehéz haláltusáját megvívta, ott feküdt hanyatt, élettelenül—Kossuth Lajos. Teste egyszerű, fekete ruhába volt öltöztetve, kezeire fekete selyem keztyű húzva. Arca fehér volt, mint az alabastrom, melyen becsett szemek föl, mint ernyő, borult kidudorodó homlokcsontja. Az arcz becsett; barázdáiba szinte bele volt vésvé a két utolsó hét megölni künje, szenvedése. Nyugodtságot kölcsönözött azonban neki a hófehér haj és szakáll. Egész alakját nyíló virágkoszorú fonta körül az önfeláldozó testvér, Ruttkayné koszorúja. A félig nyitott ablakon tavaszi napsugár hatott be, mely glóriaként övezte a nagy ember homlokát.

A halottas szobába kevés magyar ember jutott be, mert alig tízennégy órára a halál után megkezdtek a balzsamozást s ettől fogva azt a szobát, a hol a halott feküdt, bezárták. Harmadnapra koporsóba került a halott. Tetejét hármas koporsóba zárták: érez, horgany és fa-koporsóba. Lezárás előtt hazai szemfedőt borították rája. A fehér selyem szemfedőt hét-falusi csángó nők himezték s a feliráson kívül rajta van a Kossuth-család czimere is. A halál után negyednap átvitték a koporsót a lakásból a turini Waldensok, protestáns templomába, mely a Via dei Milléhez közel a Viktor Emánuel-teren emelkedik.

A halottas háztól éjjeli egy óraker indult el a szomorú menet. Zordon, hideg éjszaka volt, és sötét, noha az égen fényesen ragyogtak a csillagok. A koporsót egyszerű két fogatú halottas kocsin vitték át a templomba. A család titokban tartotta az szállítási idejét. De az olaszok megtudták, mi hű magyarok megsejtették és elkísérték ezen az útin is, mely az első lépés Magyarország felé. Soha ennél meghatóbb menetet! A turini városőrség tagjai fogták körül a kocsit, mely után gyalog haladt a család

és vagy hatvan főnyi gyászoló közönség. A sötét, hideg éjszakában szinte sietve mentünk a templom felé.

S egyszerre, mint az égő csipkebokor, megnyílt a fényesen kivilágított templom, a hol az ajtóban az egyház lelkesze fogadta a nagy halottat. A koporsót ravatalra tették s három napon át özönlött a turini nép a templomba, hogy búcsút mondjon a nagy magyar hazafinak.

Turinban pedig egyre szaporodott a magyarság. Megjött a főváros, majd a képviselőház küldöttsége s egy pár száz magyar az ország minden részéből, eljött a budapesti diákság és az olaszok tüntető rokonszenve fogadott mindenkit. Magyar szótól volt hangos Turin városa. Rövid pár nap alatt a részvét ezernyi jelével találkozunk. A «lovagias» magyar nemzetet ünnepelték a sajtóban, a városokban, magán-körökben. De legimpozánsabbul nyilatkozott a részvét a turini temetésen, melynél nagyobb-szerűt aligha látott a piemonti főváros. Verőfényes, szép nap virradt Turinra s a temetés napján talpon volt a város apraja-nagyja. Az Andrássy-úthoz hasonló Corso Vittorio Emanuelén roppant sokaság gyülekezett. Tömev voltak nézőkkel erkélyek, ablakok, sőt a háztetők is. A vasúti pályához előtt elterülő Piazza Carlo Eolice olyan volt, mint egy óriási amfiteátrum, ember ember hátán, fej fej mellett.

Beethoven gyászindulója mellett indult el a szomorú menet. Az indult a városi zenekar játszott s a temetésnek katonai jellegét adott a kivonult városi díszőrség. A koporsó után lépdelt a családtagok, a gyászoló magyarok, a magyar és olasz szabadságharc veteránjai, az olasz-magyar legió volt tagjai, vörös inges Garibaldisták, különféle egyesületek zászlók alatt s a nagy közönség beláthatatlan sora. Több százezer ember vett részt a temetésen. És míg az ünnepi parentálás tartott a vasútnál rögtönzött ravatalos teremben, künn a nép zugott. Látni akarta a koporsót. A városi őrség kordont alakított, mindhiában. A nép keresztültörtte és egy pillantás alatt szétépte a ravalt környező tuja- és ciprusfákat, melyeknek ágait és leveleit emlékül vitte magával...

Es bekövetkezett az, a mit minden magyar szíve teljességében óhajtott. Hazahoztuk Kossuth Lajost, hogy a nagy hazafi, a ki élete nagyobb felét számkivetésben élte, itthon pihenjen, hazai földben, a melyet olyan nagyon szeretett, a melyért annyit küzdött egy hosszú életen át.

Most, a mikor erre az útra gondolok, szinte legendának tűnik föl előttem ez az út, mely Kossuth Lajosnak igazi diadalútja volt. Egyszerű teherkocsiba volt zárva a fakoporsó, a mely mellett ott volt Kossuth Lajos áldott emlékü feleségének és korán elhunyt leányának koporsója. És az egyszerű teherkocsi, benne Kossuth Lajos hült tetemével, két országot hozott mozgásba, végig rohogtunk egész felső Itálián, melynek történeti nevezetességu szép városai: Milano, Verona, Brescia, Treviso, Mestre, Udine megható módon adták meg a nagy halottnak a végső tisztességet. Gyászfátyolos zászlókkal, koszorúkkal vonultak ki a városi hatóságok, polgármesterek, agg harcosok, katonák és a nép a pályaházakba, beszédeket tartottak a Kossuth fiaihoz s ünnepelték Kossuth Lajost. A városi zenekarok a Garibaldi harszi indulóját játszották, hiszen az olasz nép szerint nem halt meg Kossuth Lajos, hanem egy második honfoglalásra indult. Olaszország babért szórt a nagy halott útjára s szívünkbe van vésvé az a szép jelenet, mikor Kossuth Ferencz a határon búcsút mondott a vöndörszerető, szép Olaszországnak...

Milyen ellentét volt azután az olasz és osztrák föld között. Ausztriában szuronyos csendőroök őrizték a pályaházakat, de a nép érzelmeit nem fojthatták el. Tömegekben tödultak ki éjnek idején is a vasúti állomásokra és levett kalappal álltak ott némán intve búcsút a nagy halottnak. Ez a néma tüntetés többször fejezett ki sok szónál.

S ki tudná leírni azokat a csodálatos jelene-teket, a melyek a magyar határ átlépésétől kezdve minden állomáson lejátszódtak. Csáktornától Budapestig egyre fokozódott a rész-vét, a gyászpompa, a kegyelet nyilvánulása. Ezeren és ezeren lepték el a vasut mentét s a mozdony kerekének robogó zúzába a magyar nemzet jászava vegyült. A hű magyar nép méltón gyászolta rajongásig szeretett nagy fiát. Dr. Kovács DÉNES.

KOSSUTH TEMETÉSE BUDAPESTEN.

Egy egész nemzet szívének mély érzése és lelkeinek gyásza kísérté Kossuthot sírjához. Ez többé nem halotti kíséret volt, hanem megható diadalmi menet, mely a halhatatlanság kapujához vitte el a földi hamvakat. A nagy költő, ki a múzeum előcsarnokában búcsúzott el a ham-vaktól, szépen mondta, hogy egy néptengeren uszott tova az a koporsó. A néptenger fölragadta már Olaszországban, úgy hömpölygött vele, attól átvette az édes szülőföld, Magyarország. Valóságos oceán, mérhetlen mély fájdalomában és beláthatatlan hódolatában.

A kik tanui voltak ennek a nagy gyásznak és komor, sötét pompának, beszélni fognak róla egész életükön keresztül, gyermekeiknek, unokáiknak. Legenda lesz ebből a nemzeti gyász-ból a késő idők számára. Hogyan borult feke-tébe egy nagy város, mint a hogy a mesék írják le a hétországra szóló gyászt; hogyan kerekedett föl a föld népe, s nagy és kis csapatok-ban megindult, mint a búcsújárásra szokás, arra a helyre, a hol még megpillanthatja lega-lább a koporsóját annak, a kit 45 évig hiába várt vissza. Hogyan virasztott egy nemzet a koporsónál, és százezrek óriás tömege mily méltóságos bánattal kísérté nagy útjára azt a legendai héroset, a kitől nem elbúcsúzni jött, mert az ime visszatért a hontalanságból a drága hazába, itt egyesül szeretetével, a kitől régen elválasztotta a halál, s itt egyesül azokkal, a kiknek visszaadta a halál, nemzetével, mely közt élt a lelke eddig is, mely közt megpihen most már pora is.

Nagy emberét nem gyászolta még így nem-zet s nem fejezte ki oly megragadón. A hiva-talos pompa a maga fényével, az egyenruhák tarkaságával és ragyogásával tündöklő szokott lenni. Ez itt teljesen hiányzott. De a honfi szív mély érzése árasztott el mindent. Minő látvány mindenfelé, országszerte, a hol gyászolnak, a hol isteni tiszteleteket tartanak, s minő látvány az ország fővárosa, megindító gyászában, palo-táinak feketén kárpítozott falaival utcaíai fölött a fekete zászlók lengő szárnyaival, a kül-városi kis utcák házaeszkáinak lobogóival, az apró ablakokban napokig égő halotti mécsek-kei. Az óriási halotti menetben a vidék népe-nek ezernyi ezer csapatjai; a magyar nők gyászruhás és fátyolos tömege, legalább más-fél ezer, mely elől jár a százezrek előtt, és szo-katlan jelenségével rögtön megadja az egész felséges gyásznak páratlan jellegét. Ugyan hol van ehhez megközelítő, hasonló példa? A régi honvédek elaggott, megtört alakjai, a színevesztett, barna egyenruha, a tépett harci zászlók, csak töredékei egy dicsőséges hadsereg-nek, de valódi história, nemzeti büszke öntudat, melynek többi része érzébe van öntve, már-ványba vésvé, s mint eposz és dal él a szívek-ben és ajkakban.

Soká, évtizedekig várta haza a magyar nem-zet Kossuth Lajost; de a legfajóbb szívrrel az alatt a nyolcz nap alatt, míg utban volt Turin-ból hazája szíve felé.

Márczius 30-ára, mikor meg kellett érkeznie a gyászos vonatnak, Budapestén már együtt volt a vidéki küldöttségek legnagyobb része; a vasutak, gőzhajók az ország minden részéről hozták a gyász-kíséretet; a főváros elkészült sötét pompájával. Dél-ben aztán kezdte elborítani egy eleven, sötét ember-tömeg az utcákat, a múzeumtól ki a nyugati indó-házig, ezen a széles vonalon, melynek legszűkebb helyén is kényelmesen elmeget egymás mellett szb ember. A fekete tengerben mint fekete sziget emel-kedett ki az indóház, sarkok pavillonjaival, nagy szé-lés tetőzetének tömegével, melynek fedele óriási ko-porsóhoz hasonlított. Ez üvegöl van, hogy az érkező vonatok világos csarnok alá juthassanak. Nagy részt fekete lepellet vonták be. Sok fényes fogadtatás volt itt már, hangos üdvözlésekkel. Ma ünne-pélyes a hallgatag komorság, mint a templomban. A vonatok szabályszerűleg indulnak a kitűzött idő-kben, de Budapestről most el nem utazik senki. Az egész indóház egy óriás gyászház. A körülte levő té-ren zsiabong a tömeg, s jönnek egyenként, vagy töb-besével a városi tanácsosok, képviselők, öreg ho-nvédek, kiknek az indóházban van helyük. Az utca-kon pedig végig vonul egy sajtóságas gyászmenet, sötétebb a tömegnél s közvetlen fölötte reng a tavaszi szélben valami fekete hullámzás, a széles fátyolok. A gyászoló nők ezek, zart sorokban, mint egy özvegyi és árva tábor. Tisztelettel nézik és sokat fölismernek közülük. Az Damjanich özvegye. Ez Pázmándyné, az 1848-iki képviselőház elnökének

özvegye. Ott van Gáspár Endre tábornok özvegye is és a régi harczokban, küzdelmekben nevet szerzet-teknek még sok-sok hozzátartozója, felesége, lánya, unokája. Az indóházat körülveszik. Előttük a régi honvédek állnak.

A képviselők az indóház belsejében foglaltak helyet, miközben egyre érkeztek a vidéki küldöttsé-gek, díszes koszorúkkal. Künn, az indóház körül szo-rong a tömeg, s végesvégig a múzeumig mindenütt. Az ablakok, erkélyek, a tetők ellepve. A gázlámpák égnek, de mindeniket fátyol takarja. A rendet az önkéntesen vállalkozott polgári őrség tartja fenn. A szokásos katonai és rendőri kordon hiányzik. Mégis nincs bomlás, hanem példás rend uralkodik mindenütt.

Három óra már elmúlt. A megállapított program-m szerint a bazilika harangjai megkondulnak. De a gyászvonat késétt, hisz mindenütt, az egész orszá-gon keresztül várták koszorúzták. Három óra után negyed órával érkezett az első vonat, mely a Turin-

egyik fia: *Ferencz*, meg így szól: «Kiadjunk leg-nagyobb kincsünket, szívünket, az ország szívének, a fővárosnak.»

Ezzel megkezdődött bánatos diadalútja Kossuth Lajos hamvainak. A másik két koporsó még az indóházban maradt. Fekete lobogók erdeje minden-felé. Lassan indul meg a szomorú menet, elől két koe-si, ráhalmozott koszorúkkal. A halottas kocsi hat fekete ló vonja, közvetlen utána lépnek a meg-dicsőültnek fiai; azután két kocsiban Ruttkayné, s a család és rokonság tagjai, kik Turinból jöttek. A menetet díszruhás lovasrendőrök nyitották meg széles sorban, hogy az utakon elegendő helyet szorítsanak; majd a szabadságharc veteránjai jöttek, és a honvédmenedékház rokkantjai. A halot-tas koe-si két oldalán városi és megyei huszárok és az egyetemi ifjuság, kivont karddal.

A koporsó szalagjait jobboldalon az országgyűlési képviselők, baloldalon a főváros törvényhatóságá-nak bizottsági tagjai váltakozva vitték. A menet

gyertyák és borszeszlángok lobogtak körül, felül pedig két villamos lámpa.

Mély csöndben mondta el Horváth Sándor evan-gelikus lelkész ájtatos és hazafias fohását. Kossuth két fia megindultan mondott köszönetet a lelkész-nek, azután eltávoztak. A ravatalra pedig elhelyez-ték a Turinból érkezett koszorúkat. A koporsót a család óriási koszorúja borította, balról Türr tábo-rnoké, jobbról Turin városé és a koporsó lábánál a 48-as és függetlenségi párté.

Az egyetemi polgárok közül fölálva 4—4 állt őrséget díszmagyarban, kivont karddal a ravatal körül.

A csarnok nagy ajtaját korláttal elzárták s hat óra után a közönség megnézheté a ravalt. Egy-egy csapatot föleresztettek a nagy lépcső egyik szé-lén, az elvonult az oszlopok közt, bepillanthatott az ajtón a ravatalra, de megállapodás nélkül kellett tovább vonulnia, le a lépcső másik részén. Így tar-tott ez egész hajnalig. Másnap reggel újra kezdő-

KOSSUTH SÍRJA A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBEN.

aur Gézának ápril 2-án felvett fényképe.

ban járt és a határnál, Zala-Egerszegnél csatlakozott küldöttségeket hozta. A második vonaton volt Kossuthnak, s a feleségének és leányának kopor-sója, Budapest fővárosának küldöttsége, a gyászoló család.

Az indóház csengője élesen szól. Haza jött Kossuth a száműzetésből. A vonat befut az emberáradat közé. Semmi hang, csöndes minden, csak könyek üdvözlők, s a kezek mozdulnak meg, hogy levegyék a kalapot. A második kocsiban van Kossuth sírja tölgyfa-koporsója, a koe-si ajtaja nyitva, meg lehet látni. A közönség két magas, sugar fériában, kik először szállnak ki a vonatról, megismeri Kossuth fiait, a kiket soha sem látott. Kendőlobogtatással de némán üdvözlöi őket, így üdvözlöi Kossuth növé-rét, Ruttkayné is.

A koporsót hamar kiemelték, s rátették a csar-nokban emelt egyszerű ravatalra. Fényes, világos sárga koporsó, rézfóggokkal ellátva. Lábnál egy kis rézlap ezzel a névvel: *Kossuth*. Nincs rajta semmi dísz, csak egy fekete kereszt a tetején.

Márkus József alpolgármester, ki Budapest nevé-ben 25 tagú küldöttséggel ment Turinba a hamvak hazaszállítása végett, rövid beszéddel átadta a kopor-sót Gerlóczy Károly polgármesternek. Kossuth

megindulásakor a képviselők közül gróf Apponyi Albert, báró Podmaniczky Frigyes, Justh Gyula, Péchy Tamás és Horváth Ádám tartották a fekete szalagokat.

A bazilika harangjai zavart a tömeg zsongásában hallani sem lehetett, csak akkor, mikor a menet oda érkezett. Itt, a hol a nagy körút rövid helyen összeszorul, a menet is megállt. Az a gyász-kíséret, mely a koporsót követte, elmosódott a távolban, végig látni nem lehetett.

Ot óra volt, mikor az óriás menet elérkezett a múzeumhoz. A Múzeum-körút fekete lepellet borítva, azon a sárga tölgyfa koporsó félig letérsen, ugy, hogy a fejreje emelkedetebb volt. Tizenkét nagy kan-daláb és mintegy nyolczvan gyertya világította a termet, melynek falain a turini, milánói, továbbá Budapest törvényhatóságának, Pestmegyének és szá-mos egyesületnek a koszorúi voltak elhelyezve.

Egyik képünk a múzeum előtti tért tünteti föl, a háttérben a nemzeti színház felé nyúló múzeum-körutall. Márczius 31-iken egész nap ilyen volt e tér képe, a nyüzsgő sokasággal, mely eljött ide, hogy ha lehet, bejusson a ravatalhoz, de mindenesetre megtekintse azt a felejthetetlen látványt, melyet maga a múzeum, s a vele szemközt s körülte levő paloták nyújtottak: gyász pompákkal, feketével szegélyezett parkányzatokkal, dús redőji draperiá-jokkal, a bevont erkélyekkel. Mindent felülmúlt

Lord Albert fényképe.

KOSSUTH KOPORSÓJÁNAK BEHOZATALA A VASUTTÓL.

(A szalagokat a jobboldalon b. Podmaniczky Frigyes és gr. Apponyi Albert tárták.)

azonban a múzeum nagy lépcsőzete. A korszoktat lehetetlen volt a ravatal körül elhelyezni, a lépcsőzeten rakták le. Ezer és ezer korszorú lepte el a roppant lépcsőzetet, a földtől kezdve a nagy korintusi oszlopok aljág, és a két oldalt fölemelkedő fal-párkányzatot is. A babér, ciprus és palma zöld levelei közül kigyóztak ki a szívrávyán tűndöklő színeivel. E korszorú közt, két oldalt csak annyi feljáró volt hagyva, a mennyin 3-4 ember elférhetett egymás mellett, hogy fölmenjen a ravatalhoz és lejöjjön.

Március 30-án esti 11 órakor két halottszállító kocsit állt meg a nyugati pályaudvar egyik mellék-kapujánál, s Kossuthné és Kossuth Vilma koporsóját egész csendben elszállították a terézvárosi plebániatemplomba, melyet szépen földszintre, s a női egyesületek és a magyar nők küldöttsége gondoskodott, hogy Kossuth szeretett övéinek még porló csonthait is virágok és korszorú özöne fogja körül.

Másnap, március 31-én délelőtt ment végbe a hantvak eltemetése. A terézvárosi templomtól kezdve a köruton, ki a kerepesi temetőig, már 9 óra után el volt állva az egész út; a templom körül pedig mozdulni sem lehetett.

A két koporsó két külön ravatalra volt helyezve. Megjelent a templomban a városi hatóság, számos képviselő, köldöttségek, Kossuth fia, Ruttkayné, a rokonok. A csendes gyászmise után Stieber apát-plebános beszélt a koporsókat. Kossuthné koporsóját feketébe öltözött szolgálók vitték ki a négy fekete lovas gyászkoocsra; Kossuth Vilmaét kékre öltözött szolgálók fehér lovas koocsra. Ekkor már a nagy menet is sorakozott, zászlók alatt s 11 óra után megindultak. Ekkor is feltűnt a gyászruhás nők nagy tömege. Rákospalotáról is bejött 300 falusi asszony; ezek előtt a zászlót is asszony vitte.

A temetőnél is nagy tömeg várt, mert a kapuk zárva voltak. Dél volt, mikor a menet ide ért.

A sírbolt már készen várt a Deák- és Batthyány-mauzoleuma közt. Csak ideiglenes pihenő helye ez Kossuthnak és övéinek. Kövel kirakott nagy tágas négyoszlop, melybe lépcsőn lehet lemenni; felső nyílást vörös kölap zárja el. Kossuthné koporsóját jobbra, a leányát balra helyezték el; középen maradt hely Kossuthnak. A szertartás után Lamach Ludovika úrnő Asbóth Ilona beszédét olvasta föl, mely a holtak emlékére kéri Kossuth fiait, hogy térjenek haza.

Kossuth neje és leánya megtértek a szülőföld kebelébe.

Ápril elsején a múzeum ravatalos előcsarnokát már csak a temetésre nyitották föl, reggel 9 órakor. Egyetemi ifjak, régi honvédek álltak körül díszőrségül.

Az utcákon reggel megindult a népvándorlás, a közlekedést teljesen kettévágta az a nagy útvonal, melyen a halottas menetnek el kellett vonulni: a múzeum-körút, Károly-körút, az Andrássy-út az

oktogonalis, onnan az Erzsébet-körút, a kerepesi-út s a temetői-út. A főváros szélesebb útvonala, paloták szegélyezve. Az Erzsébet-körúton, a kerepesi-út végén van egy pár üres telek; oda most tribünöket állítottak menedékesen. Minden helyet felhasználtak, a honnan látni lehetett. A tetők cserépeit is felbontották, s az öt emeletnyi magasban is páholyt rögönöztek. A házak eresze fölötti párkányzata mögött, még a kéményeknél is nézők. Erkélyekért, ablakokért drága árakat fizettek. A széles gyalogjárók szélén, az utcák torkolatánál, vagy a hol az utak kiöblösödnek, mint a zsidó-templomnál, mindenféle néző helyeket rögönöztek, kétgú létrákból, asztalokból, székekből, hordókon, kecskelábakon. Az utcái fákát gyerekek lepték el. A boltok ajtai, ablakai át voltak alakítva páholyokká. Természetes, hogy városszerte zárva volt minden üzlet. A fátvós gázlámpákat az egész út mentén felgyújtották.

Íde sereglettek a százazrek, itt igyekeztek helyet foglalni. Roppant tömeg helyezkedhetik itt el. A polgári őrség szalaggal ellátott tagjai álltak ritka sorban, s a közönség példás rendben sorakozott a gyalog járók szélén, szabadon tartva az utak közepét. Sehöl semmi rendezettség nem fordult elő. Komolyság, nyugalom és meghatottság uralkodott. A fővárosi egyesületek is oda voltak állítva zászlóikkal az első sorba, beszélgyeztek a nagy útvonal két oldalán. Mikor a halottas kocsit érkezett, akkor mind a két oldalon tűzoltók húzódtak el kifeszített kötéllal, hogy az utcák tömege ne omljon azonnal a koporsó után, melyet úgyis beláthatatlan tömeg kísért, a zászlók renygetegével. Ez a tömeg néhol négy óra hosszáig is várakozott. Kilenc órakor már elfoglalta helyét, pedig a kerepesi-út végéhez csak 1 órakor érkezett meg a koporsó.

Legszabadabb volt a hely a múzeumtól a nemzeti színházig, hogy a küldöttségek sorakozhassanak. Magába a múzeumi kertbe csak jeggyel lehetett bejutni; a ravatalhoz csak meghívók. A törvényhatóságok, a megyék, városok küldöttsége a Kalvin-téren gyülekeztek.

A képviselőház tagjai, a főrendek s általában a notabilitások a múzeum előcsarnokában kilenczefél órakor kezdtek összejönni. A ravatal komor díszben pompázott. Főnt a mennyezeten villamos lámpák égtek, alul hat sor gyertya világított. A koporsó négy sarkán egyetemi ifjak kivont karddal, díszmagyarban álltak őrséget, két oldalt pedig öreg 48-as honvédek, a kik Cserey Ignác honvédezős és menedékházi parancsnok vezetésével állt vonultak ki.

A képviselőház tagjai igen nagy számmal jelentek meg; a pártok kitűnősegei mind ott voltak. A ház elnökségét a két alelnök, gr. Andrássy Tivadar és Perczel Dezső képviselte. A katolikus papságból ott volt Samassa egri érsek, Szencsényi Pál székesi püspök, kik egy darabig a gyászmenetben is részt vettek. A főrendiházból megjelentek: gr. Károlyi Tibor (ki Kossuth szobrára is ezer frtot adott), gr. Széchenyi Béla (a szobor-bizottság egyik elnöke), gr. Batthyány Géza, b. Eötvös Loránt, Gyulai Pál, Than Károly, Lechner Agost, Burghardt Konrad, Léay Henrik, Gervay Mihály. A protestáns egyházból: Szász Károly és Kiss Áron ref. püspökök, Zelenka Pál miskolci evang. püspök. Kiss Áron püspök magas ősz alakja a menetben is feltűnt a protestáns papság közt, a mint támogatva ott haladt a három óráig tartó menetben, ki egész a temetőbe. A csarnokban a városi hatóság (Gerlóczy és Márkus

Mai és társai fényképe.

KOSSUTH TEMETÉSE BUDAPESTEN. — A halottas kocsit az Andrássy-út sarkán.

polgármesterekkel), az akadémia, több tudományos egyesület, stb. küldöttségei foglaltak még helyet.

A gyászoló család kevéssel tíz óra előtt jelent meg. Ruttkayné Kossuth Lujza gyöngékedett, ezért nem jelenhetett meg a temetésen. A családtagok közül ott voltak Kossuth Ferenc, Kossuth Lajos Tivadar, Ambrozovics Béla nyug. miniszteri tanácsos és neje Meszlény Ilona s fia: Ambrozovics Dezső és Lajos, Meszlény Lajos orsz. képviselő és neje, továbbá dr. Basso-Annour orvos, De Gerando Attila és Antonina, Commandeur Licián, Kossuth fiainak barátja, és Giorgio, Kossuth hí szolgája. A család közvetlenül a koporsó lábánál foglalt állást s körülötte sorakoztak a főrendek, képviselők és a főváros képviselői.

A budai dalárda énekelte Kőlcsey «Himnuszát», s ezután következett az egyházi szertartás, melyet Sárkány Sámuel evang. püspök végzett, kit az evang. egyház esperesi, lelkeszei nagy számban fogtak körül. Sárkány püspök érzelmi imája után következtek a szónoklatok.

A képviselőház első szónoka Jókai volt, ki fekete díszmagyarban jelent meg. Még a híres márciusi ifjúságból való. A nemzet nagy költőjének beszéde egy megragadó apoteózis, mely meghatott mindenkit, nemcsak azokat a kik hallották a ravatalnál, hanem a kik csak olvasták. Az engesztelő hang is illett a koporsóhoz. Kossuth fia könyveze mondta: köszönetet a költőnek. Gerlóczy Károly helyettes polgármester beszélt még, a főváros nevében hálátan említve, hogy Kossuth, ki a belváros képviselője volt, emelte Budapestet valódi fővárossá, az ő hathatós közreműködésével lett az országgyűlés és a koronázás városa.

A budai dalárda éneke hangzott föl ismét, a «Szózat», s ezzel a szertartás véget ért. Vasvári Kovács József, az agy színész, ki annyi híres ember koporsója előtt vitte már a keresztet és fejtát, most is fölvette a kereszt alakú fejtát, melynek ez a felirata: «Kossuth Lajos 1802-1894. Áldás, béke hantvára.» A fejféra a nagy halott fiainak pompás korszorja volt akasztva, ily felirattal: «Vigasztalhatatlan fiai, Ferenc és Lajos Tivadar.» A korszorú két szalagját két díszmagyarba öltözött egyetemi polgár vitte. Jó fél órába került míg a menet elrendezkedett s folytonos harangzúgás közepette elindult.

Mig ezek a ravatal körül történtek, összeszedték a korszorúkat a múzeum lépcsőjéről. A korszorúkat tizenhatszáz kocsi alá birták elhelyezni. Ezek a kocsik ott haladtak a koporsó előtt, fehér lovaktól vonva.

A menetet a temetkezési egyet lovas emberei nyitották meg, fekete panyókás öltözetben, kezökben hosszú nyelfű lámpákkal. Utánok a küldöttségek zászlókkal, jelvényekkel. Folyton változó kép: erőteljes, vidéki emberek, egyszerű kékbeli ruhában; fekete ruhás városi küldöttségek; tűzoltók, megint vidéki küldöttség, melynek zászlója, felirata, vagy nyeles táblája hirdeti: honnan való; aztán a gyászoló nőknek pár ezernyi nagy menete; majd meg egy csomó jótékony, vagy temetkezési egyesület, és — a mi mindenkit meghat — régi honvédek, öreg, törődött emberek, egyenruhában, mely tiszteletgerjesztő; ismét régi harcosok, a honvéd menedékház lakói, meg újra régi honvédek polgári öltözetben, az orsz. honvédegyesület tagjai, elnökükkel, Péchy Tamással. A honvédek után vitték a

főváros fátvóllal bevont díszzászlóját, mely mögött a főváros tisztviselői és hivatalnokai kara haladt.

Ezek mögött vitték a sírkészítet, oldalt lámpahordókkal s két díszőrrel, majd pedig a két Kossuth-fü korszorját.

Ez után következett a nagy halottat vivő díszhintó, a mögött közvetlenül Kossuth Ferenc és Lajos Tivadar, valamint Meszlény Lajos, Ambrozovics Béla és neje haladtak, a kik azonban rövid idő múlva gyászhintóba szálltak, s a koporsó mögött a nemzeti színházról a Kossuth-fiuk s Meszlény Lajos haladtak.

A család tagjai mögött mentek a képviselőház tagjai, majd pedig a főváros törvényhatósága, valamint Kossuth születési és keresztelési helye, Monok és Tállya, templonvármegyei községek küldöttsége.

A menet lassan hőmpölög végig a Károly-köruton s a váci-köruton át Budapest legszebb nagy utcájára, az Andrássy-utrá. Az Andrássy-út közepéről lecsúszó nagy fekete gyászlobogók sötét árnyat vetettek a beláthatlan hosszúságú menetre, a fekete drapériákkal bevont erkélyekről fekete ruhás tömegek néztek alá, csakugyan tömegek, mert némelyik erkély szinte roskadozott, annyian voltak rajta. S a palotákon végig, messziről nézve, mintha csak apró fekete fészkek lennének az ablakok, telistele feketébe öltözött alakokkal.

A nyolcz ló által volt gyászkoosi már befordult az Erzsébet-körútra, mikor a küldöttségek még mindig az Andrássy-út elején jöttek.

Az Erzsébet-körút végén a menet elejére állt az ott felállított magyar nők küldöttsége. Remek szép kép volt ez, a mint a díszruhás lovasrendőrök s a lovas-rendezők után jött ez a pár ezernyi fekete ruhás nő küldöttsége. Mindannyian mély gyászban, szomorúan, némán haladtak. Ezután az első női küldöttség után a függetlenségi polgárok és polgárnők küldöttsége jött, sűrű tizenkettes sorokban. Utánuk következtek a többi küldöttségek.

A gyászmenetben az ifjúság el kezdte énekelni a «Szózat»-ot, az utakon álló tömeg átvette, énekelte, s az Erzsébet-köruton már felhangzott a Kossuth-dalok és az óriás menet énekelve ment végig a kerepesi-úton, ki a temetőbe.

A menetek a kerepesi-úton több ízben meg is kellett állnia, mert az összetartozó küldöttségek elszakadtak egymástól. A koporsót vivő gyászkoosi már rég befordult a temető kapuján, mikor a küldöttségek még mindig özönlöttek az Erzsébet-körútról. Háromnegyed egy óra volt már, mikor végre az utolsó küldöttség is kikergett a központi pályaudvar elé. Ekkor több deputáció visszafordult s a városnak tartott, mivel a temetőbe — nehogy annak szűk kapuinál veszélyes tolongás támadjon, — a megállapított rend szerint csak a tulajdonképeni gyász kíséretnek volt szabad belépnie.

A halottak városa még csendesebb volt, mint máskor; mivel a magántemetésekhez tartozó kisereketek kívül senki sem bocsátottak be a temető kapuján. Fél 12 órakor érkezett meg a városi tűzoltóság, hogy megtegye a kellő intézkedéseket, hogy a Kossuth-sírbolt előtti térséget szabadon tartsák. Póznákat vertek a földbe s ezek köré köteleket húztak; így csinálták meg a kordont.

Már a menetet jóval megelőzve, előkelő gyász-közönség gyűlt össze a temetőben. Ott volt Károlyi György gróf özvegye, ki gr. Batthyány Géza karján jelent meg. Egy óra elmúlt, mikor a város gyászfatyollal bevont zászlója feltűnt a sírhantok közül.

A Kossuth-fiúk mindenek előtt Károlyi Györgyné grófnőhöz siettek s meleg kézszorítással köszönték meg, hogy eljött a végítészességre. Azután a család többi tagjaival együtt a sir jobb oldalára állottak.

Sárkány püspök elmondta az utolsó imát; utána Péchy Tamás, mint az országos honvédegyesület elnöke beszélt meghatottan; majd az országgyűlési pártok szónokai. Justh Gyula, a függetlenségi és 48-as párt elnöke, Horánszky Nándor a nemzeti pártból, Herman Ottó az orsz. függetlenségi pártból; az egyetemi ifjúság nevében pedig Bottlik József.

A beszédek után a «budai dalárda» egy gyászalt énekelte. És e szomorú hangok mellett bocsátották a mélységbe Kossuth koporsóját. A koporsóval két kis zászlóban monoki és tályai földet tettek, ezenkívül pedig a budapesti lengyel egyetel adományozta tövis-koszorút.

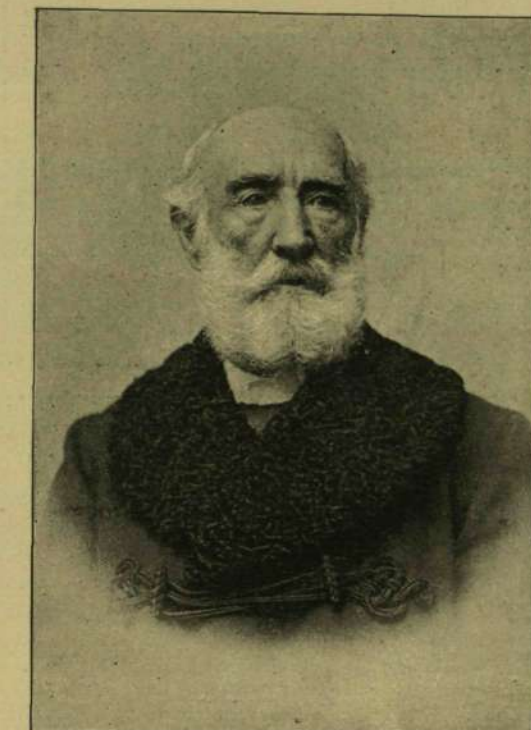
Mikor a koporsót elnyelte a föld, Péchy Tamás az 1848-49-iki honvédezlőt jobb kezébe ragadta s háromszor meghajította a sírgödör fölé. A jelenet oly megható volt, hogy Kossuth Ferenc önfeláldozóan megcsókolta a zászlót, míg Lajos Tivadar zokogva borult Péchy nyakába.

Félkettőre véget ért a gyászszertartás s a temetőkapukat megnyitották. Egy pillanat alatt sok ezer ember lepte el a temetőt, mindenki a nagy halott sírja felé sietett, hogy csak egy virágot, csak egy levelet kaphasson Kossuth sírjához.

A budapesti temetés napján az ország minden részében rendeztek gyász-ünnepet, felolvasásokat, emlékbeszédeket, összejöveteleket. A temp-

lomi gyász-ünnepélyek — vasárnap lévén, — másnapra és a következő napokra maradtak.

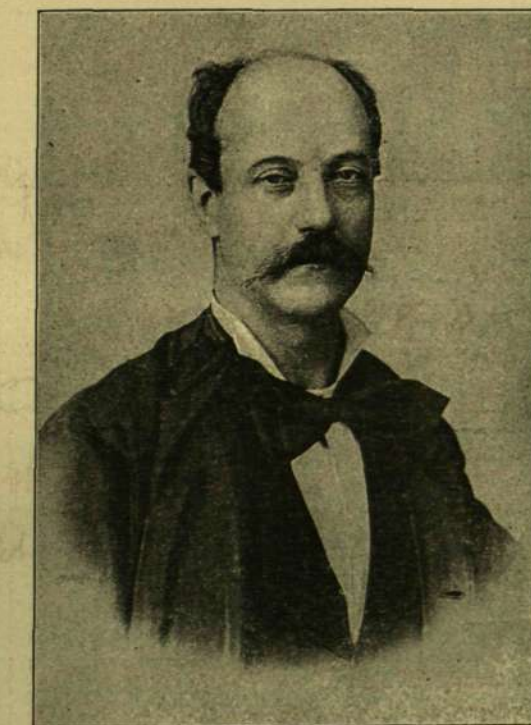
Ápril 2-ikán Kossuth fia a redout nagy termé-

Figyelmessy ezredes.

Dr. Bozzolo.

Dr. Basso.

tési ünnep a szeretet ünnepe volt, mely atyja, «a haza atyja» koporsójánál az egész ország szívét egyesítette. A korszorúkat is ekkor osztották szét, hogy egy ágacsát vagy levelet mindenki elvihessen magával emlékül.

Ápril 3-ikán délelőtt gyász isteni tisztelet volt az evangélikusok Deák-téri templomában. Hosszú idő után Kossuth fia ismét megjelentek abban a templomban, a hol megkeresztelték őket. Wessely Miklós és Deák Ferenc voltak a keresztapák. A templomot kívül és belül gyász borította. Már jóval 10 óra előtt megtelt minden részében a legelőkelőbb közönséggel. A képviselők b. Bánffy Dezső elnök és Perczel Dezső alelnök vezetésével jöttek meg; a főváros hatóságát Gerlóczy és Márkus polgármesterek vezették. Kossuth fia, a rokonság, dr. Basso orvos, Giorgio, Kossuth hí szolgája, tíz órakor jelentek meg. Ruttkayné beteg volt. Az egyházi ének után Horváth Sándor lelkes tartott emlékedett szellemű szép beszédet.

A gyász isteni tisztelet után Kossuth fia meglatogatták a székesfővárosi tanácsát, Pestvármegyei alispánját és az Athenaeumot, hol Enich Gusztáv igazgatóval Kossuth Lajos «Iratat»-nak IV., V. és VI. kötetének kiadását beszéltek meg. Délután pedig még néhány küldöttséget fogadtak a «Hungaria» nagy termében. Ekkor jelent meg a «függetlenségi és 48-as érzelmi polgárok» küldöttsége, vagy 1600 gyászba öltözött nő, kiknek nevében Asbóth Ilona, néhai Asbóth ezredes leánya tartott beszédet, melyre Kossuth Ferenc és Lajos Tivadar meghatottan válaszoltak.

Este felé a Kossuth-fiuk az országgyűlési párt-körökben tettek látogatásokat, megköszönve a kegyelet nyilvánítását. A szabadelvű pártkörben nagy számmal gyűltek össze a képviselők. Kossuth két fiát b. Podmaniczky Frigyes, a párt elnöke mutatta be. Wekerle, Szilágyi, gr. Csáky, Lukács, gr. Bethlen miniszterekkel, valamint több képviselővel hosszabban beszéltek. Kossuth Ferenc a látogatók könyvébe beírta nevét, azt jegyezte alá: «azon nap emlékeül, melyen minden magyar együtt érzett.»

Ápril 4-ikén délelőtt a fővárosnak Gerlóczy polgármester által vezetett küldöttsége jelent meg a két Kossuthnál s átnyújtották Budapest törvényhatóságának rendkívül meleg hangú részvétirátát. Kossuth Ferenc és Lajos mély megindultsággal köszönték meg a főváros hazafiáját, mert «a főváros nélkül — úgy mond Kossuth Ferenc — lehetetlen lett volna haza hozni atyánk holttestét, s megtehetni azt a nagy szolgálatot a hazának, hogy oltárt állíthassunk föl a nemzetnek, a kegyelet oltárát, a mely oltárhoz imádkozni fog jónak a jövő nemzedéke.»

Ezután a kerepesi-úti temetőbe mentek ki, hől az előre tudott látogatásra nagy közönség gyűlt össze. Kossuth fia Batthyány és Deák mauzoleumára vittek nagy korszorúkat, nevékkel ellátott szalagokkal. Gerlóczy polgármester és több városi képviselő kísérték őket; a Batthyány-mauzoleumnál pedig Haberbauer tanácsos és Gorezky Zsigmond jegyző vártak. A mauzoleum lépcsőzetén fölmenve, Kossuth Ferenc e szavakkal korszorította meg az első magyar miniszterium vértanú elnökének nyughelyét: «Leteszem ezt a korszorú azon ember sírjára, a ki megmutatta, hogyan tud a magyar hazájáért meghalni.»

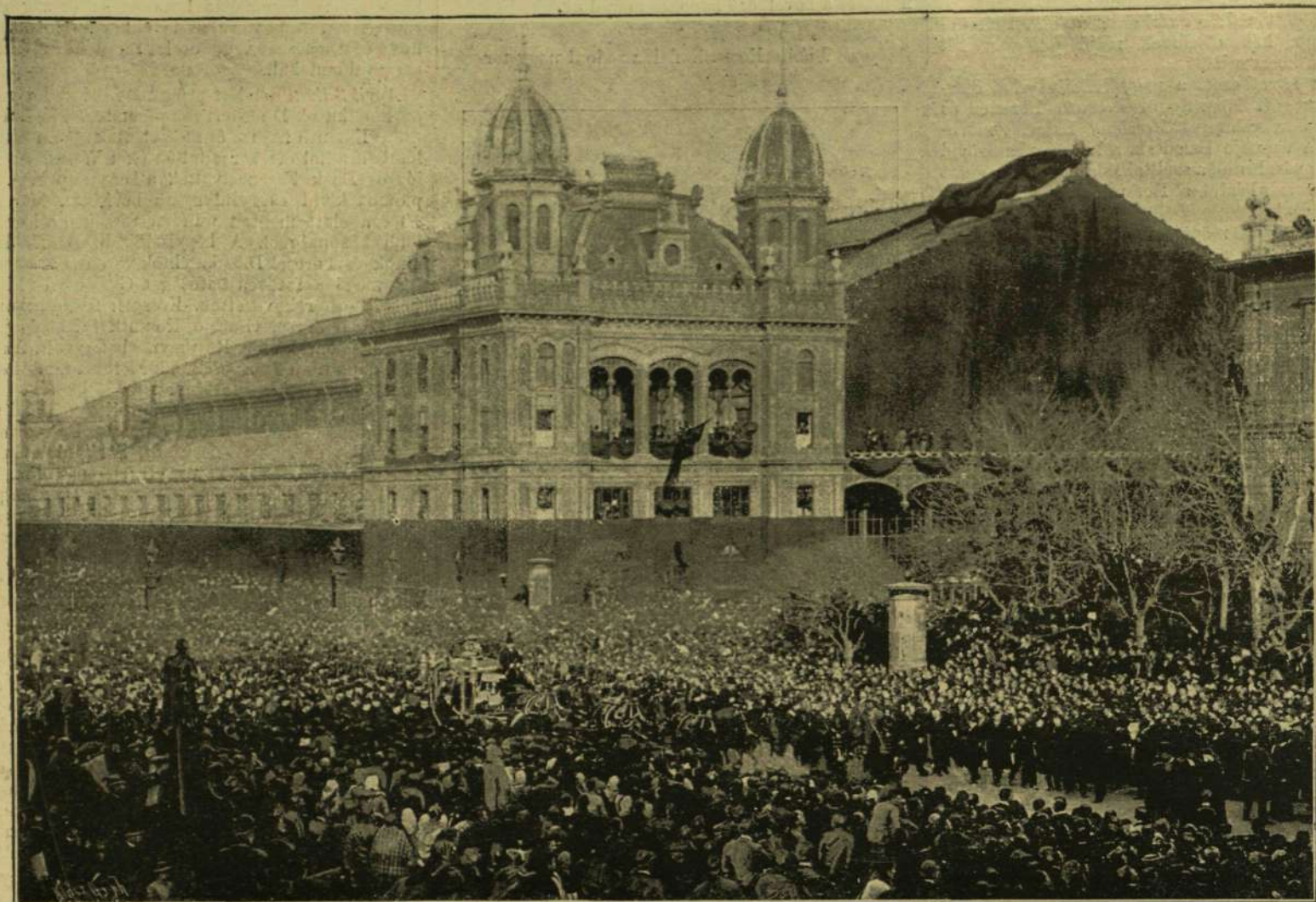
Íde közel van Kossuth sírja, mely a homokos talajból lépcsőzetesen emelkedik ki, mint valami oszlop alapzata, s felül síma kölap zárja el. Ebbe már bevették ezt a nevet: «Kossuth», melynek aranyos betűi ragyognak, mintha Kilió véste volna be. A két fiu megállapodott a sírboltnál, s megilletődvé elmélyedtek; aztán Deák mauzoleumához mentek, mely nyitva volt. Ferenc a szarkofagra helyezte a korszorú ezen szavakkal: «Leteszem azon ember sírjára, a ki megmutatta, hogy tud a magyar felelteni és bölcs mérséklettel élni.» Megnézték a mauzoleum belsejét, a szarkofagot és megdicsérték. Kijövet, Klapha sírja esett útjukba. «Alljunk meg, — mondá Kossuth Ferenc — annak az embernek, boldogult édes atyánk bajtársának sírja előtt, a ki utóljára lobogtatta a függetlenség zászlaját.»

A temető ezen a helyén sok nevezetes ember aluszsa örök álmát. Megállapodtak Irányi Dániel és Vetter Antal tábornok sírjánál, «Igazán nagy emberek temetője ez, — jöjzék meg Kossuth Ferenc. Ezután visszahajtottak a «Hungaria» fogadóba.

Ápril 5-ikén a dohány-utcai zsinagógában volt gyász-isteni tisztelet. Nemcsak a templom minden zuga volt elfoglalva, hanem a tér is előtte. A képviselők nagy számmal jelentek meg a gyászistiszteletré, valamint a városi hatóság is, s az evangélikus egyház lelkeszei. Kossuth fiait a hitközség előljárósága fogadta. Kohn Sámuel főrabbi gyászbeszéde így kezdődött: «Hazánk szent földje egy szentséggel gazdagabb; feltárta ölet és befogadta azt, a mi halandó volt a férfium, ki mint halhatatlan száll a sírba.» A szabadság hősté magasztalta ezután, idézve a prófétaát. Ének következett erre, a gyász szertartás után pedig Kossuth fia megköszönték a főrabbi megható beszédét.

Délután még meglátogatták a budavári honvédszobrot, melyet megkoszorúztak, aztán látogatást tettek gr. Széchenyi Bélánál, a Kossuth-szobor

ben a temetésére megjelent küldöttségeket fogadták, melyek közül többet alispánok, polgármesterek, a kerület-képviselője, vagy tekintélyes állású férfiak vezettek. Kossuth Ferenc mindenki küldöttségnek válaszolt, és hangoztatta, hogy a nagyszerű teme-

Kossuth holttestének megérkezése Budapestre. — Elindulás a nyugati pályahíztól.
Klősz György fénykép

Kossuth temetése Budapesten. — A gyászmenet az Erzsébet-körúton.
Klősz György fénykép

Kossuth a halottas ágyon turini lakásán.

Kossuth ravatala a nemzeti múzeum előcsarnokában.

A gyászmenet az Erzsébet-köruton. Budapesten.

Kossuth sírja a kerepesi-úti temetőben.

A MUZEUM-KÖRÜT A TEMETÉS ELŐTTI NAPON.

Klász György fényképe.

KOSSUTH TEMETÉSE BUDAPESTEN. — A GYÁSZMENET AZ ERZSÉBET-KÖRÜT ÉS A KEREPESI-ÚT SARKÁN.

Paar Géza fényképe.

elnökénél: az ügyvédi kamarában, hol névjegyöket hagyaték hátra az elnökség számára. Gerőczy polgármestert is fölkeresték lakásán, délután pedig Jókaihoz mentek, a kinek forró kőzetet mondtak a szép beszédért. Jelen volt a költő családja is, Feszy Árpád festőművésznő és neje, szül. Jókai Róza. Hoszan beszéltek, a megnézett Jókai könyvtárát, melyben egy szekrény Jókai műveit foglalja magában; a diszpolgári okleveleket, emléktárgyakat, a mikre Ferenc azt mondta: «Olyan kincstár, a minnek nincs ára.» A barátságos beszélgetés közben Kossuth Lajos Tivadar elmondta, hogy neki Olaszországban kitűnő állása van, Kossuth Ferenc ellenben nem titkolta a vágyát, hogy hazáját szeretné szolgálni.

Kossuth Lajos Tivadar este már el is utazott Olaszországba, barátjával, Lucinával, a déli vasúton. Sikan kísérték ki. A távozáskor Gerőczy polgármester mondott üdvözlést, Kossuth Lajos pedig hosszabban válaszolt, köszönve a fogadtatást, s kérve, hogy a jövőre elvessék az elveit őrizték meg. Ő sokszor ellátogat majd ide, szülői sírjához. Bátyjától könyvet küldt bűzött el, az ismerősöktől forró kézzel. Nehány perczet 8 óra előtt a vonat elrobogott.

Az elutazás előtt Kossuth fia még látogatást tettek Samassa egri érseknél, Szemerecsényi püspöknél, Stieber plébánosnál; ebdre öz. Károlyi György grófhoz voltak hivatalosak.

Kossuth Ferenc még a hét végéig Budapesten maradt; de nem megy se Czeglédre, se Aradra, mint hirtel. Valószínűleg e napok alatt határozza el, hogy haza tér-e végleg.

TURINI FÉNYKÉPEK.

Bozzolo tanár.

Kossuth Lajosnak tulajdonképeni gyógykezelő orvosa Bozzolo tanár volt, a híres egyetem nagy hírű professzora, a ki Turinban olyan tekintélynek örvendő a belgyógyászat terén, a mint nálunk például Korányi Frigyes.

Bozzolo tanár elkövetett minden lehetőséget, hogy a beteg életét megmentse és fájdalmait enyhítse. A rokonok önfeláldozó ápolásán kívül az ő tudománya tartotta meg Kossuth Lajos ideig-óráig az életnek. Bozzolo a legelkíméletesebben teljesítette feladatát. Roppant elfoglaltsága dacára naponként órákat töltött a Kossuth-háznál és részt vett az orvosi tanácskozáson. Ő szerkesztette napjában négyszer a jelentéseket, melyeket táviró röptetett szét a világ minden részébe.

A híres tanár igen előzékeny, meggyerő modoru ember, a ki lelkes magyar-barát s Kossuthnak hí tiszteleje volt.

Bozzolo Kamillo 1845-ben született Milanóban. A pávi egyetemen tanult s a híres Montegazza, Tommasi, Porta, Oehl és Cantani tanárokat hallgatta. 1868-ban lett orvos és nem sokára a milánói Ospedale Maggioreban a pathologiai anatomia asszisztense. Tíz évre rá egyetemi tanár lett s előbb Bizozzeró, utóbb Rovida klinikáján működött. 1883 óta a turini egyetemi nyilvános rendes tanára és a belgyógyászati klinika igazgatója.

Igen sok szakértőkezést és könyvet írt s az ő neve elég biztosíték arra, hogy Kossuth Lajos a leggonoszabb orvosi kezelés alatt állott.

Dr. Basso-Arnoux.

Kossuth Lajosnak házi orvosa, dr. Basso-Arnoux jelenleg Budapesten időzik. Több, mint egy évtized óta, hűséges ápolója Kossuthnak, a kinek betegsége mellett ódaadó hűséggel virrasztott. Az önzetlen orvosnak és hí barátján igazi minálképe ez az olasz orvos, a ki pályáját az olasz hadseregben kezdte, a hol utóbb mint ezredorvos működött. Majd nyugalomba vonult, hogy Kossuth Lajosnak szentelje minden idejét. Egy szomszédos házba költözött, melynek folyosójáról Kossuth ebédjébe lehetett látni. Dr. Basso ideje nagy részét Kossuthéknál töltötte. Ott ebédelt és vacsorázott. Kossuth vele billárdozott esténként, és sétára csak vele, vagy hűséges komornyikjával, Giorgiával szeretett kimenni.

Kossuth nagyon szerette hű orvosát, a kivel közölte legbizalmasabb gondolatait. Dr. Basso segítségével végezte Kossuth a svéd tornászokat. Mikor a nagy hazafi halásán ágyán fektet, orvosságot csak hű orvosától fogadott el, a ki ott volt mellette éjjel-nappal, s szinte csodával határos, hogy ő maga bele nem betegedett az ápolásba.

Dr. Basso, a ki orvosi gyakorlatáról is letett Kossuth miatt, mint hírlík, Budapestre készült letelepedni és itt svéd tornászati intézetet rendez be.

Figyelmezz ezredes.

A magyar emigrációnak egyik érdekes és tisztelt alakja Figyelmezz Fülöp ezredes, Kossuth Lajosnak egyik leghebbe barátja, a kinek az élettörténete olyan, a mely bátran beillik regény számba.

Figyelmezz régi pesti polgárcsaládból született, 1820-ban. Midőn 1848-ban a honvéd-toborzás megkezdődött, csakhamar felcsapott katonának,

a Boesky-husárokhoz állott s a téli hadjárat alatt már főhadnagyságig emelkedett. 1849 április 11-ikén Asbóth Lajos, akkor alezredes, vezényelte alatt a Boesky-husárok egy pár százada is Pest alatt vívte; s egyik századosukat, Harsányit is elveszték. Figyelmezz azzonnal átvette a század vezényletét s vívniul megállt helyét. Századosá nevezetett ki. Majd Klapka oldalán küzdött. A komáromi vár kapitulációja után Figyelmezz is szabadságot nyert. A következő szomorú időkben egy bizalmas barátja segítségével menekült. Az abszolút kormányra jött ezekre az üzemekre és Figyelmezz halálra ítélte. Figyelmezz életveszélyesek közt kiszökött Magyarországból és egyenesen Londonba ment Kossuthhoz, a ki fontos küldetésekre alkalmazta. Így 1853-ban Figyelmezz volt az, a ki Kossuth megbízásából három millió Kossuth-dollárral, 300 proklamációval és Kossuthnak sajátkezűleg írott 80 levelel Magyarországra jött. Küldetésében eljár, bár csak nagy nehezen került ki, hogy az osztrák kormány kezébe nem jutott. Azóta soha nem volt Magyarországon. 1859-ben, az olasz-osztrák háború kitörésekor, Kossuthat együtt ő is Olaszországban volt. Részt vett a magyar legióban, hol őrnagyi rangot viselt. Az 1859-iki hadjárat után pedig Garibaldi expedíciójában, mint a magyar legio husárezredének parancsnoka vett részt, s a Nollába küldött legióban is ő vezényelte a megmaradt két század husárságot. A legió felbomlása után Figyelmezz 1862-ben Angliába s onnan pedig Kossuth ajánló leveleivel ellátva, Amerikába ment. Lincoln elnök szívesen fogadta a tettívgyó férfit és katonát, s csakhamar alkalmazást is adott neki, egy rendes lovas ezred vezényletét bízva kezére a javában dühöngő háborúban. Figyelmezz vívniul harcolt s több ízben kitüntette magát, míg 1864-ben látórés miatt harezképtelenné nem vált; felgyógyulva után mint haditörvényszéki elnök működött.

Lincoln 1865 elején, megöletése előtt kevéssel, konzultálta nevezetté ki az államtanács által a brit birtokba levő, közép-amerikai Demerarába, és ebben a minőségben huszonhárom évig működött. A közpályától visszavonulva Amerikában telepedett le, hol aranybánya, birtoka, kastélya és ebben páratlanul szép ritkaság-gyűjteménye van.

Két évvel ezelőtt családostul átjött az oceánra és Genfben telepedett le, honnan többször átrándult Turinba s a mult évben négy hónapot töltött Kossuth Lajosnál, a ki barátságával tüntette ki.

Mikor Kossuth állapota rosszra fordult, a hí barát ismét ott volt Kossuth betegágyánál. Az agnagában is dalás ezredes eleinte bizott Kossuth felgyógyulásában és a turini magyarokkal öszejövén, életének nem egy érdekes epizódját beszélt el ifjú hűvel, tösgyökerez magyarssággal.

Kossuth Lajos halála megtörte őt is, a ki ott állott az ágy lábánál, a mikor a nagy hazafi utolsó lehelte. A kiállott igaznak ágyba döntöttek az ezredes, a ki az azóta ismét öszeszedte magát és visszatért Genfbe.

Figyelmezz szavát adta Kossuthnak, hogy a míg ő haza nem jön, ő sem tér vissza Magyarországra. Most tehát hazatért már a világ különböző részeiben annyi hányatáson keresztül ment vívő katoná.

Dr. Kovács Dénes.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Budapesti Szemle áprilisi kötetét Rainer főherczegné a tudományos világban sűrűn emlegetett híres papirus-gyűjteményének ismertetése nyitja meg Goldziher Ignácztól; a régi Egyiptomra vonatkozó ismeretek egész tárháza ez. Ottlik István «Úti levelek Amerikából» címen kezd meg tavaly nyáron az Egyesült-Államokban tett utazásának tanulságos leírását. Beothy Zsolt beható tanulmányt írt Aranyának egyik töredékéről: «Mikolt, Arany Csaba-töredékében» cím alatt. Zichy Antal az 1843–44-iki országgyűlésről közöl érdekes visszaemlékezéseket. Szegedváry Ivántól nevelésügyi fejtegetést olvasunk, melynek czíme: «Az első játéktanfolyam hazánkban»; Jobb Lajos a házassági törvényjavaslattal foglalkozik, méltatva Sztelhof Kornélnak a törvényjavaslatról írt bírálatát. A szépirodalmat «A botrány» című, Alarcon Péter után spanyolból fordított regény képviseli és költemények: «A szerelem iskolája» Nemethy Gézáról, «Babér és szőlő-tő», Zanella Jakab után olaszból fordította Szász Károly. A könyvismertetések Cherbulez «Művészet és természet» könyvéről (a tud. akadémia kiadásában jelent meg), Dowden angol könyvről Shakespeare műveiről, Kriza János költeményeiről a Kisfaludy-társaság kiadásában megjelent kötetéről szólnak. A «Budapesti Szemle» előfizetési ára egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Dr. Basso könyve. Kossuth házi orvosa, doktor Basso, a svéd gyógyítási módokról, melynek Kossuth is híve volt, egy könyvet írt, a melyet Kossuthnak ajánlott. Ezért Kossuth egy három oldalas levelet írt annak idejében kedvelt orvosának. Ez a könyv magyar fordításban s a levélnek hí másolatával és

rajzokkal néhány nap múlva jelenik meg. A művet dr. Basso megbízásából Jutassy Odón hirlapíró fordította és adja ki. A könyv jövedelmének felét a Kossuth-szobor-alapra fordítják.

A tavaszi műtárlat. A képművészeti társulat tavaszi tárlata e hó 15-ikén nyílik meg a műcsarnokban. Nagy és gazdag tárlat lesz, kizárólag hazai festők és szobrászok műveiből. Munkácsy a «Honfoglalás» vázlatán kívül hat festménnyel lesz képviselve, és pedig: «Kövés kell a boldogsághoz», «A féltékeny», «A javithatlan», «A kopolachi parkból», «Várt levél», «A vigasztalhatatlan». Legjobb művészeink vesznek részt a tárlaton.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémiában e hó 2-án szak-tudományi értekezések voltak napirenden, a matematikai és természettudományi osztály üléséven dr. Margó Tivadar előadta a Tangli és Hartley Vanghan dr. vizsgálatait a máj czukorképző működéséről, melyeket a budapesti m. kir. állatorvosi akadémia életani intézetében végeztek. Högyes bemutatta még Nagy Béla dr. elmekörtani vizsgálatát «Az idegszék elváltozásáról a vészetségnél». E vizsgálatok, melyek első ism. irányban, igen fontosak, a menyben általok kiderült, hogy a vészett állatok idegrendszerében oly változások lépnek fel, melyekből jól meg lehet magyarázni azokat a tüneteket, melyek a vészetséggel együtt járnak. Az idegszék elváltozását szerző rajzokban mutatta be. Végül Konkoly Miklós Hegyfokj Kabos egy érdekes meteorológiai értekezését mutatta be.

A Képművészeti Társulat m. hó 18-ikán tartotta évi közgyűlését. A főtagy az elnökség és választmány újra választása volt. A közgyűlést Harkányi Frigyes alelnök vezette, a ki megnyitó beszédében röviden összefoglalta a társulat harminczhárom éves működését, s átnyújtotta az aranyérmeiket Bihari Sándornak és Spányi Bélának, kik e kitüntetést a téli kiállításon nyerték el.

A közgyűlés Wekerle miniszterelnököt, gr. Csáky Albin és Lukács Béla minisztereket tiszteletli tagokká választotta, abból az alkalomból, hogy az új műcsarnok építését hathatósan elősegítették; a városnak pedig a terület átengedését köszönettel nyívatottak. Reményi Antal felszólalt az idei műlap ellen, művészeiből másolatot kívánva, a mit az igazgatóság meg is ígért. Végül választások voltak. Beadt 65 szavazatot, ezek közül gróf Andrássy Tivadar 65 az elnökségre, Harkányi Frigyes az alelnökségre 43 szavazatot kapott. Választmányi tagok lettek a művészek közül: Baditz Ottó, Elber Lajos, Feszy Árpád, Margitay Tihamér, Roskovics Ignác, Ujvári Ignác, Zala György; a pártoktól közül: gróf Andrássy Gyula, Kornfeld Zsigmond, Lechner Lajos, dr. Rosenberg Gyula, Szalay Imre, gróf Tisza Lajos és Zichy Antal.

MI UJSÁG?

Kossuth-szobor bizottság. A Kossuth szobrának emelésére alakult országos bizottság végrehajtó bizottsága több albizottságot is alakított, a pénzkezelésre, gyűjtésre, a közönséggel hirlapok útján való érintkezésre. Az országos bizottságra ezenkívül az ország különböző részéről nagyszámú tekintélyes férfit választottak be, valamint a végrehajtó bizottságot is kiegészítették képviselőkkel, főrendiházi tagokkal, építésszel, a társadalomban szerepet vivő férfakkal.

Adományokat Kossuth szobrára a «Vasárnapi Ujság» szerkesztősége is elfogad. A lapunkhoz beérkező adományokat nyilvánosan nyugtázzuk s rendeltetési helyükre juttatjuk.

Kossuth-ereklyék Budapesten. Kossuth turini lakását a város őrizeti, míg a nagy halott fiai Budapesten jártak. A Via dei Mille 22-ik számú házának történelmi nevezetességgé lakásából mindent Budapestre fognak szállítani, s mint ereklyéket helyezik el valamelyik középületben. A nemzeti múzeumban aligha akadna hely, ott szorong minden, Deák ereklyéi is össze vannak halmozva. Alkalmas helyet bizonyára lehet találni, a hol együtt őrizhetik meg nemcsak a turini lakás butorait és azokat az emléktárgyakat, melyek Kossuth előtt is becsesek voltak, hanem még sok más tárgyat, melyek Kossuth személyére és emlékeztetőre vonatkoznak. Kossuth fiait küldöttségileg kéri föl, hogy a turini lakás

berendezését engedjék át a Kossuth-gyűjtemény számára.

Munkácsy «Honfoglalás» képe. A míg a múzeum előcsarnokában Kossuth ravatala állt, Munkácsy nagy képe nem volt látható. E hó 2-ikától kezdve nézhető ismét a közönség, s nézték is sokan, kivált a vidék nagy tömege. Az ápril 3-iki nap bevétele Kossuth szobrára volt szánva.

A királyi könyvek hazahozatala Bécsből. A magyar nemesi családokra vonatkozó «Libri regii» királyi könyvek Bécsben vannak, de már évek óta késültek haza hozni, az országos levéltárba, mint a magyarországi családokra és nemzetségekre vonatkozó adatok b. forrását. Végre néhány nap múlva csakugyan megkapja az országos levéltár. A 87 kötetből Nagy Sándor, a bécsi levéltár tisztviselője, lajstromot készít.

A német császársí család Abbaziában egész patriarkhálisan tölti az időt kirándulásokkal, hajózással. A császári pár körülbelül e hó közepéig marad ott. Március 7-ikére Velenczébe várják őket, a hol látogatásukat az olasz királyi pár fogadja, kiket Crispi miniszterelnök is elkísér.

Százezer forint az akadémiának. Néhai b. Rudits József bácsimegyei nagybirtokos 1879-ben tett végrendeletében 400,000 frtot hagyott az akadémiának. 1882-ben súlyos agybetegségbe esett, s ekkor új végrendeletet tett, melyből az akadémia kimaradt. Halála után a különböző végrendeletek következtében pör támadt, mígsem az érdekeltek egy része egyezsége lépett. A hagyatékából az akadémia pénz-tárába 93,198 frtot fizettek be a Rudics-féle hagyatékából. Az akadémián kívül nagyobb összegeket kaptak még a magyar nemzeti múzeum és képművészeti társulat, egyenként 46,596 frt 48 kr, Bácsmege 242,967 frt 37 kr, a m. kir. honvédelmi miniszterium és Szabadka városa egyenként 34,947 frt 36 krajczárt.

Előfizetési felhívás

VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK

1894-ik folyamára.

A «Vasárnapi Ujság» és «Politikai Ujdonságok» vezetése immár huszonhat esztendeje van ugyanazon szerkesztőszék kezében, mely tartalmasság, terjedelem, változatosság és művészi kiállítás tekintetében évről-évre emelni igyekszik e lapokat.

A «Vasárnapi Ujság», a legrégibb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes lap, eredeti elbeszéléseket és életképeket, részben illusztrálva, közöl Jókai Mórtól, Mikszáth Kálmántól, Baksay Sándortól, Gyarmathy Zsigánótól, Herczeg Ferencztől, B. Büttner Linától, Szivos Bélától, Szomaházy Istvántól, Kazár Emiltől, stb.

A «Vasárnapi Ujság» hetenként két nagy ívre terjed tartalma számos rendkívüli mellékletekkel lesz jövőre is bővítve, s ezen felül minden félévben külön képmellékleteket is ad.

A «Vasárnapi Ujság», mint családi lap, kiterjeszkedik a női munkakörre és divatra is.

A «Vasárnapi Ujság» társalapja, a most már 40-ik évfolyamába lévő «Politikai Ujdonságok» a hét eseményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, hű eszésszerűen tárja az olvasó elé, s a közönséggel együtt találja benne mindazt, a mi a napilapokban elszórtan jelen meg, úgy hogy e lap, kivált vidéken, hol a hiányos postajárat a napi értesülést különben is megnehezíti, a napilapokat is lehetőleg pótolja.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Évnyegyre (április–június.)

A «Vasárnapi Ujság» 2 frt —
A «Vasárnapi Ujság» s «Világkrónika»-val együtt 2 frt 40 kr.
A «Vasárnapi Ujság» és a «Politikai Ujdonságok» 3 frt —
A «Vasárnapi Ujság» és a «Politikai Ujdonságok» s «Világkrónika»-val együtt 3 frt 80 kr.

Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» és «Politikai Ujdonságok» kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. küldendők.

E lap kiadó-hivatalában (Budapest, Egyetem-utca 4. szám) megjelent: «Kossuth Lajos emlékezete» című nyolcz ívre terjedő díszes kiállítású füzet (Külföldi nyomat) a «Vasárnapi Ujság» legújabb számaiból. Kossuth életre és halálára vonatkozó számos eredeti közleménnyel, s negyven képpel, két nagy külön képmelléklettel gyászkeretű borítékban. — E terjedelmes és díszes füzet ára 40 kr. Megrendelhető postautalvánnyal a Franklin-Társulat hirlap-kiadóhivatalában, Budapest, IV. Egyetem-utca 4. sz. alatt.

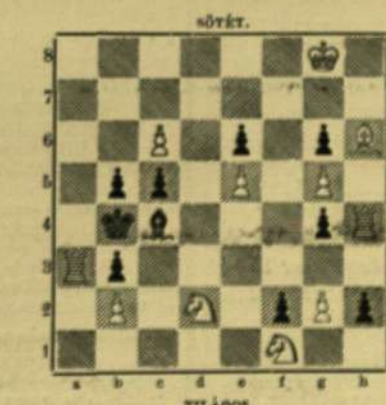
HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: dr. KOLOZSVÁRY LAJOS, a földművelésügyi miniszterium osztálytanácsosa. Ezelőtt 12 évvel lépett a miniszterium szolgálatába, tevékeny részt vett az 1885-iki országos kiállítás rendezésében, majd az elnöki osztály vezetésével bízott meg. — Kiskádási Győrfy LAJOS, kaali unitarius pap, 50 éves egyházi működés után, 71 éves korában. — GERITS FERENC, nyug. m. kir. honvédszázas, 62 éves. Nagyszentmiklóson. — KORONDI JÁNOS, telfalusi (Erdély) birtokos, 61 éves, Falfaliban. — FLINK HENRIK, 69 éves, Peremartonban. — WEITNER KÁROLY, gyógyszerész, 20 éves, Temes-Paulison. — KESZLER JÁNOS, az ungvári népbank tisztviselője, 29 éves. — SVIDNICKI JÁNOS, volt telek-könyvi tisztviselő, 1848–49-ik honvédszázas, 81 éves, Ungváron. — HOLICS GYULA, a kegyesrendiek tolnamegyei jóságainak nyugalmazott kasznárja, ki Pusztaváronon 55 évig működött a kegyesrendiek jóságain. — EDELÉTI BELA, segédjegyző, 25 éves, Hidaskúrtán. — MORVAY AKOS, nyug. m. kir. posta- és táviratintéző, 45 éves, Abbaziában. — SÁROSDI PÁRÁCS GÉZA, államrendőrségi tisztviselő, 47 éves, Budapesten. — HARKOVSKY EMIL, ügyvéd, 66 éves, Kassán. — TÁNCZOS MIKLÓS, fővárosi ügyvéd, 57 éves.

ÖZV. HAVASS IGNÁCZ, sz. Kégl József, Havass Imre kir. főgyógyász helyettes anyja, életének 81-ik évében, Vácztól. — ÖZV. LÁSZKÁRY LAJOS, szül. Sembery Petronella, 82 éves, Romhányban. — BULCSU VIOLA, öz. Bulcsu Károlyné, az irodalomból ismert nevű néhai költő özvegyének leánya, 31 éves korában, Halason. — HANÁK BERTA, állami polgári iskolai tanítónő, 36 éves, Budapesten. — BUKOVSKY NÁNDOR, szül. Jurasik Anna, 61 éves, Kassán.

SAKKJÁTÉK.

1829. számú feladvány. Dr. Emden R.-tól.

Világos indul s a negyedik lépésre matot mond.

Az 1817. számú feladvány megfajtése

Bayardorfer A.-tól.

Megfajtás.

Világos. Sötét. Világos. Sötét.
1. Kc6-b7 — d5-d4 (a) 1. — — — Hc3-a4-b5 (b)
2. He1-d3 — e4-d3 2. He1-e2 — H — f
3. Fg2-c6 — t. sz. 3. K lép — t. sz.
4. Fe6-d7 mat. 4. h2-h3 mat.

Világos. Sötét.

1. g3-g4 — d4-d3
2. He5-c6 — t. sz.
3. Fb5-c4-c6 mat.

Az 1818. számú feladvány megfajtése

Pater Károly-tól.

Megfajtás.

Világos. Sötét. Világos. Sötét.
1. g3-g4 — d4-d3
2. He5-c6 — t. sz.
3. Fb5-c4-c6 mat.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andor S. — Kovács J. — Kocsikémet: Balogh Dénes. — Tuzsár: Biel József. — A m. városi önkormányzat: Engel S. — A nagy-alkázi casino. — A pesti sakk-kör.

Szerkesztői mondanivalók.

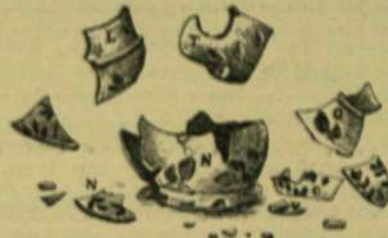
Kossuth versek. Az országos gyász alatt halom számára érkeztek hozzánk a versek, melyek hangot igyekeztek adni a nemzeti fájdalomnak; de bár egyikben-másikban figyelemreméltó részeket is vannak, még eddig egyet sem találtunk, mely méltó lett volna a nagy alkalomhoz.

Az én husvétom. Ada Negri. — Nem ismervén az eredetit, határozott ítéletet nem mondhatunk róla; így fordításban (meglehet, hogy a fordítás hibája) közzetve versnek látszik.

Vágyaink. A gondolat nem rossz, de nincs elég költői erővel megírva.

Dalok. Gyűjteményéről meg fogunk emlékezni; a beküldött darabok azonban a közölhetőség mértékét nem utik meg.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 12-ik számában közölt képtalány megfejtése: Az életnek fekete kenyere a bánat.

Heti naptár. április hó

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Israelita
8 V. 6 2 Miskolc	6 2 Dénes	27 B. Ab 4 vas	2
9 H. Dömötör	Dömötör	28 Ifj. Hiláron	3
10 K. Erkel pl.	Erkel	29 Márk pl.	4
11 S. Les pp. ea	Les	30 Kib. János	5
12 C. Gyula pp.	Gyula	31 Hípek	6
13 P. Hermengild	Hermengild	1 Apr. Ery. M.	7
14 S. Tibor vt.	Tibor	2 Titus	8 S. Met.

Boldvasítás: Első negyed 13-án 1 óra 33 pr. regg.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.

(L. Egyetem-ter 6. szám.)

Nyers selyem Bastruhákra alkalmas kelméket öltönytől 9 frt 50 kr-ig és jobb fajtájukat is — valamint fekete, fehér és színes selyemkelméket méterenként 45 kr-ól 11 frt 65 kr-ig — sima, kockázott, csikozott, mintázott és damasztált stb. minőségben (mintegy 240 fajtában és 2000 különböző szín s árnyalatban) szállít: póstábr és vámtmentesen a privátmegrendelők lakására Henneberg G. (sz. k. udv. szállító) selyemgyára Zürichben. Minták póstafordulóval küldetnek. Svájczba czímz. levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bérleg ragasztandó.

Fümagvak. A Mauthner Odón budapesti magkereskedő özvegye különlegesít képezik az ezen czég által forgalomba bocsátott pázit-fümagvak és ezek közt főképpen a Mauthner-féle margitszigeti és a Mauthner-féle kiállítású fümagvakat, melyek tisztaság, csikázhatóság és tartósság tekintetében páratlanok. A budai királyi várkert, a gödöllői királyi park, valamint a főváros összes gyepterületei, — úgy a Margitsziget részére — ez évben is Mauthernél lettek a fümagvak megrendelve.

MEGHÍVÓ

a Budapest-Terézvárosi Takarékpénztár részvény-társaság

részvényeseinek Budapestben, 1894. évi ápril hó 11-én (szerdán) délelőtti 11 órakor a Terézvárosi kaszinó dísztermében (VI. Andrássy-út 39. sz., L. émelet) tartandó

rendkívüli közgyűlésére.

NAPI REND:

1. Igazgatósági indítvány a részvénytőke felemelése iránt 12,500 darab 100 forintos új részvény kibocsátása által. — 2. Alapszabályok módosítása.

Budapest, 1894 ápril 2-án. Az igazgatóság.

Azon t. sz. részvényesek, kik ezen közgyűlésen részt venni óhajtanak, felkértem, miszerint nekik írott részvényüket az alapszabályok 20. §-a értelmében legkésőbb 3 nappal a közgyűlés előtt, tehát beárólag 1894 ápril 8-ig Budapesten, a társaság pénztáránál (VI. Andrássy-út 5. sz. földszint) letenni sziveskedjenek.

A letett rész

sarga **orajbogyalaku** orlas.

BUDAPESTI CZÉGEK.

TALÁLMAŊYOK

szabadalmazását esz-
köli mind. államban
Réthy János
nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája,
Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház
mellett. Legrégibb szabad. iroda. — Telefon.

A magyar ipar- és kereskedelmi bank részvény-társaság váltóüzlete.

Budapest, V., Nádor-utca 4.

Mint kitérő tőkebefektetést ajánlja a magyar takarékpénztárak központi jelzálogbankja
4 1/2 százalékos adómentes zálogleveleit és
4 1/2 százalékos közszégi kötvényeit,
melyek nála a mindenkori napi árfolyamon jutalék-
mentesen kaphatók.
Teljesít tőzsdéi megbízásokat, díjmentesen bevált szelvényeket, elfogad betéteket folyó- (cheque) számlára, pénztári jegyek vagy betéti könyvekre, s azokat 4 százalékkal adómentesen kamatoztatja.

Magyar ipar- és kereskedelmi bank
részvény-társaság váltóüzlete.

FÖLDVÁRY IMRE

férfidivat- és fehérnemű-raktára.

BUDAPEST,
IV., Koronaherczeg-utca 11. sz., a főposta mellett és
VIII., Kerepesi-út 9., a Pannónia mellett.
Villamvilágítás. — Telefon: — Árjegyzék bérmentve.
Cségen össze nem tévesztendő Földvári J. (Jakab) cséggel.

Tanítónőket
Nőiskolákat
Gyermekintézményeket
ajánl
és
elhelyez

Gerson Anna asszony

BUDAPEST,

Andrássy-út 21.

(félelelet).

„Toronyórák“

palota, lakatya. gyári órákat.

villanyórákat,
legelőnyösebben rendez be
Mayer Károly L.
1-es magyar gőz-órát
Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
Képes árjegyzék, költőigényez. bérmentve.

A Magyar Asphalt

részvény-társaság

Budapest, Andrássy-út 30
elválasztja jótállás mellett
legelőnyösebben

asphalt-burkolatok

fektetését és

nedves lakások,

pinceszék, stb. gyökerez
szárazzáttételét.

Telefon.

LATZKOVITS A.

BUDAPEST,

IV. kerület, Váci-utca 22. szám.

Cs. és kir. szabadalmazott fehérnemű-gyáros
ajánlja

uri divat- és fehérnemű-ujdonságait.

Buziás gyógyfürdő.

Ujjonnan berendezve, villamos világítás, szénsavas
vasas források, női bálutak, vörösgyógyászat, sá-
pár, vese-fürdő, gyomor és bélhurak, ideg-bajok
ellen kiváló orvosi tekintélyek által ajánlva, szé-
nsavas meleg peregő fürdők, lap-(mór)-fürdők,
colorisator fürdők, hidegvíz-gyógyintézet, vasuti
állomás Lugas és Temesvár az állomásra társas
kocsik és magánfogatok vannak kirendelve.
SCHOTTOLA ERNŐ gyógyfürdő-tulajdonos.

FÖLDES L.

puskaműves.

Budapest, IV., Múzeum-körút 3. sz.

Ajánlja dúsan felszerelt raktárát, úgymint vadász-
fegyverek, Flóbert és revolverek, épűgy teljes
vadász-felszerelések és töltényeket.

Javítások pontosan és olcsón eszközöltek.

1894. április 208. sz. 1894. április

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Rainer főherceg papirus-gyűjteménye. — Gold-
ziber Ignációtól.

Úti levelek Amerikából. (I.) — Ottlik Ivántól.

Miklós, Arany Csaba-törődékében. — Beöthy Zsoltól.

A botrány. Regény. (I.) — Alarcon Péter után, spanyol
eredetiből. — T. I.

Költőmennyek: A szerelem iskolája. — Némethy Géza-
tól. — Babér és szőlő-tő. Zanella Jakab után olaszból.

— Szász Károlytól.

Az 1843—44-iki országgyűlésről. — Zichy Antaltól.

Az első játéktanfolyam hazánkban. — Szigetváry
Ivántól.

Törvényjavaslat a házassági jogról. — Joób Lajostól.

Értesítő: Geöcze Sarolta: Művészet és természet. —
I. m. — Dowden: Introduction to Shakespeare. — sz.

— Kriza János költeményei. — I. a. — Theodore Duret:
Histoire de France de 1870 à 1873. — L. — Revue
d'Histoire littéraire de la France. — h. — Új magyar
könyvek.

Megjelen évenként 12-szer 10 ívnyi havi füzetekben.
Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint,
félre 6 frt.

Franklin-Társulat

magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapestben.

UNICUM

szabadalmazott

PERONOSPORA

PERMETEZŐ

Az orsz. magyar kertészeti

egyesület 1893-iki kiállításán a legelső díjjal, a nagy

arany éremmel

kitüntetve.

Ara 14 frt 75 kr.

Kapható egyedül csakis

Mauthner Ödön

magkereskedésében

BUDAPESTEN.

5676 Főútel:

Andrássy-út 23. szám.

Fióküzlet:

Koronaherczeg-u. 18.

Valódi knittelföldi kristály

azurín kilónként 1 frt 45 kr.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában

Budapestben megjelent és minden

könyvtárban kapható:

Kossuth Lajos

levelei.

Bem altábornagyhoz

1849 júniusig.

Kiadta Makray Aladár.

Ara 80 kr.

CALDERONI ÉS TÁRSA

5697

Budapest, IV., Váci- és Deák-utca sarkán.

Verseny- és vadász-csővek

à tirage rapide és à foyer conservé legújabb

szervezetű gyors használatra alumínium és

más anyagból sárga börtökben kettős lát-

csővek domboru lencsékkel, 8 egész

16 szoros nagyítással másodpercz mutatók, lé-

pésmérő s aneroid magasságmérő zsebben hord-

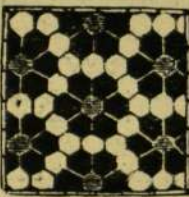
hatók távolságmérő, zsebkörzők nagyítóúvegek

vadász-szeművegek, mérőszalagok, lómértekek

fényképészeti készülékek

amateur és turisták számára.

— Képes árjegyzék bérmentve állanak rendelkezésre. —

WALLA JÓZSEF

czementáru-gyára

építési anyagok raktára

Budapest, VII. ker, Rottenbiller-utca 13. sz.

Vallalkozik:

GRANITTERAZZO,
BETONIROZÁSOK,
CSATORNÁZÁSOK,
SZÖKÖKUTAK,
CEMENT-LAPOK és
MOZAIK LAPOKKAL
KÖVEZÉSEK
elkészítésére stb.

Raktárt tart:

KERAMIT LAPOK,
KELHEIMI LAPOK,
METTLACHI LAPOK,
TERRACOTTA-ÁRUK,
KÖFEDÉLPÉP,
TÜZÁLLÓ TÉGLÁK,
KEMÉNY RAKVÁ-
NYOKBÓL stb.

Gyári raktára a
gartenau Port-
landi cement és
vázhatlan mész-
gyárnak.

Nádfontat,
menyezett ké-
szítéshez
(Stuccatur-Rohr-
gewebe).

STEINZEUGRÖHREN

15. SZÁM. 1894.

BUDAPEST, ÁPRILIS 15.

41. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félre — 6 •

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt
félre — 4 •

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.—
félre — 2.50

Külföldi előfizetésekre a postailag
meghatározott viteldij la csatolandó.

KOSSUTH TEMETÉSE ÉS A GYÁSZÜNNEPEK.

A turini gyászünnepe.

KOSSUTH LAJOS turini temetése egyike volt a
legfényesebb gyászünnepeknek, melyet
valaha a szép piemonti főváros látott. A
temetés tulajdonképen imponáns gyászmenet
volt, mely a valdensiek templomától a vasúti
pályaházig tartott. A turini központi pályaház
hasonlít a mi keleti pályaudvarunkhoz, a mely-
nél azonban valamivel nagyobb és monumentá-
lisabb épület.

A földt csarnokba vezető árkaos bejáróban
volt a rögtönzött ravatalos terem, a hová a
koporsót vitték, és a hol a magyarországi or-
szággyűlési pártok szónokai elmondták emlék-
beszédeiket.

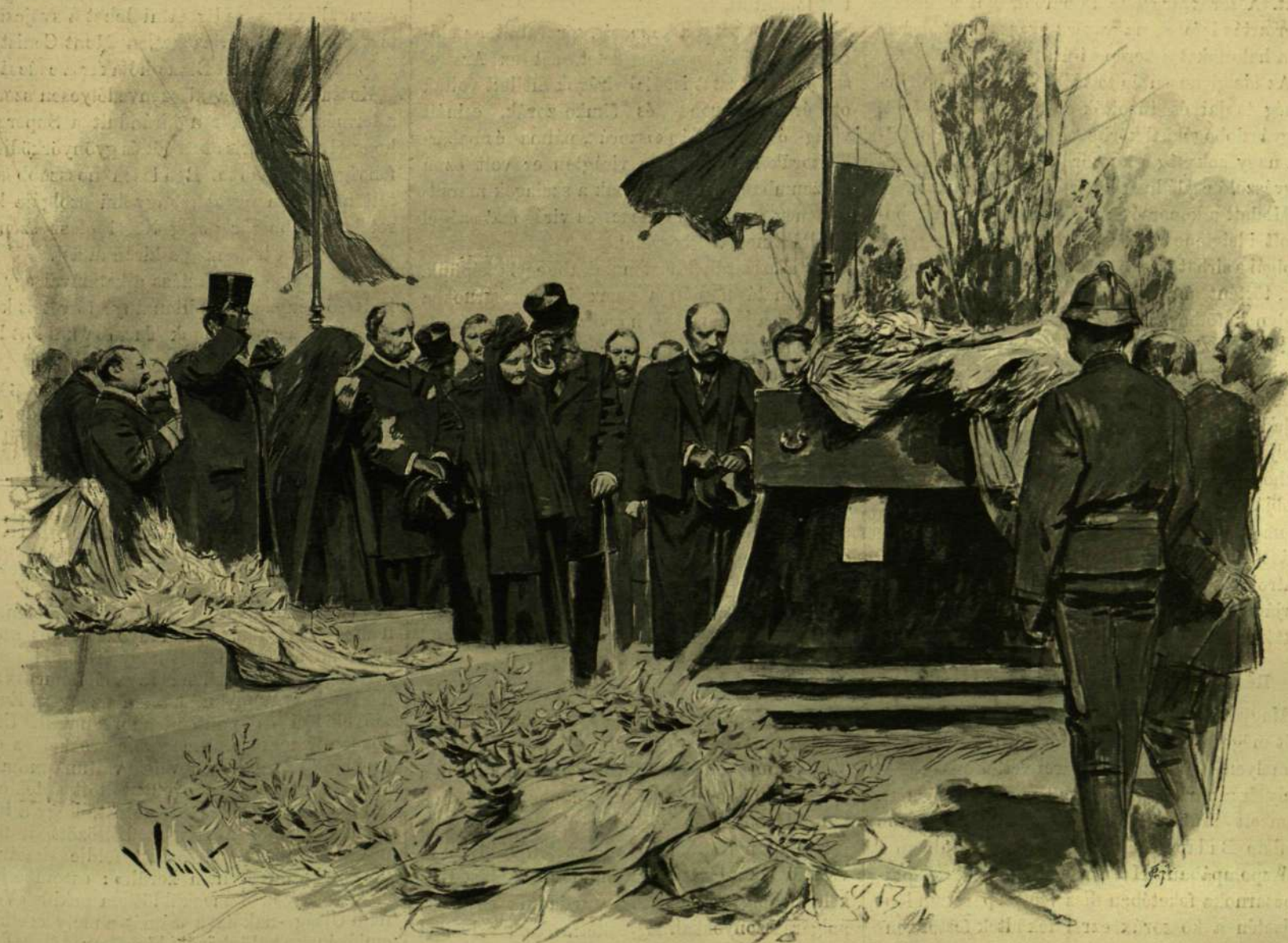
A pályaház összes helyiségei tömve voltak
közönséggel. Egyes kíváncsiak fölmásztak szé-
dítő magasságba, a pályaház üvegfüdelére és
párkányzatára. Az útasok megszállották a vasúti
vonatot, sőt a kocsik tetejét is.

A pályaház előtt hatalmas nagy térség van: a
Piazza Carlo Felice, melyet árkaos paloták kör-
nyeznek. Közepén egy szobor emelkedik, melyet

gyönyörű park környez. Ezt a kertet és a tért
övező palotákat tizezrekre menő közönség tar-
totta megszállva. A menet a legszebb rendben
járt körül a teret és vonult a pályaház-elé.
Mint képünkön is látható, elől valóságos zászló-
erdő alatt haladtak a különféle egyesületek és
testületek, utánok ment a városi zenekar, majd a
halottas kocsit a városi őrség kíséretében és vé-
gül a résztvevők beláthatatlan hosszú sora.

Ez a gyászünnepe, bár kisebb arányu, de
mélto előzménye volt a budapesti nagyszerű
temetésnek.

Az olasz hírlapok a gyász napjaiban párat-

KOSSUTHNÉ ÉS KOSSUTH YILMA, HAMVAINAK SÍRJA TÉTELE BUDAPESTEN, A KEREPESEI-ÚTI TEMETŐBEN, MÁRCIUS 31-ÉN.

Vágó Pál rajza.

FROMMER A. HERRMAN utóda

mag- és növénykereskedése Budapestben.

5461

Ólomzárolt quedlinburgi répamagvakat:

Eredeti oberndorfi sárga
Eredeti olajbogyóalakú, sárga
Eredeti mammuth, sárga

110 frt.
90 frt.
80 frt.